

Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА

СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 3 (1784)

П'ятниця, 17 січня 2014 р.

Видається з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

А ТОЙ ТРЕТІЙ ПРАЗНИК – СЯТЕ ВОДОХРЕЩЕ

Архієпископ Сімферопольський і Кримський Климент УПЦ КП проводить обряд освячення води перед храмом святих Володимира та Ольги у Сімферополі на свято Водохреща 2013 року. І цього року прихожан чекають тут у неділю, 19 січня, з 9-ї години ранку.

ТРІЩИ НЕ ТРІЩИ, А ВЖЕ МИНУЛИ ВОДОХРЕЩІ

Василь СКУРАТІВСЬКИЙ

З церковних відправ мені найбільше запам'яталися ті, що відбуваються 19 січня — на Водохреща, Йордан, Богоявлення Господне. Рано-вранці — а до церкви, що в сусідньому селі, шість з гаком кілометрів, — зодягшись у святкову одіж, ми родиною вирушили на відправу. Тато не забув прихопити із собою «Трійцю» — химерно зроблену напередодні свічку, мама взяла бутлика, а я — похідну карафку. Перші повоєнні зими були багатосніжними й суворими. Дорогою то там, то там чулися людські погуки, порипування снігу — поодинокі й гуртами стікався люд до «Йордану»,

щоб запастися на увесь рік водохрещенською джерелицею, яка вважалася цілющою, її вживали при різноманітних хворобах, змазували суглоби й хворі місця на тілі, лікували породіль при пологах, дитячий переляк, напували корів, коли вони отелювалися, скроплювали від злих духів стайні, оселі та ниви при першому весняному засіві тощо. В кожній хаті впродовж року мала обов'язково стояти під образами пляшечка з йорданською водою. І що цікаво: вона ніколи не «застоявалася», завше була свіжою й придатною до вжитку; дехто вважає, що завдяки опусканню у воду срібного хреста вона іонізується.

(Продовження на 6-й стор.)

ВІТАННЯ «СВІТЛИЦІ» Й УСІМ ЧИТАЧАМ-«СВІТЛИЧАНАМ»!

Сердечно вітаємо колектив редакції «Кримської світлиці» із Новим роком та Різдвом Христовим!
Хай новоліття увійде до Вашого дому з миром і щастям, злагодою і добром.
Зичимо Вам родинного благополуччя, натхнення і невичерпної енергії, при козацькому здоров'ї, для нових звершень на благо суверенної України!

Борис Олійник

З повагою — Борис Олійник та Комітет з Національної премії України імені Тараса Шевченка

ДО 200-РІЧЧЯ КОБЗАРА

ЗЕМЛЯК ШЕВЧЕНКА ВІН І КРИМСЬКОГО ПЕЙЗАЖУ

Коментуючи творчі уподобання художника Віктора Івановича Даниленка, працівники Сімферопольського художнього музею припустили, що його улюбленою

порою року, яка надихає по-особливому, є зима, та, як виявилось, він просто віддав данину календареві — адже виставка відбулася одразу ж після Різдвяних свят. Вітім, зима на його акварелях дійсно особлива: по-перше, вона суто кримська, бо із-під снігових шапок рясно визирає ще не опале листя, а по-друге, сніг відіграє різноманітними, під час теплими барвами, насиченими не морозним сьйвом, а привітним сонечком, що так актуально для нинішньої зими.

Найвражаючіші з цих картин написані в стилі пуантеле — це малюнок крапочками, малюсенькими штришками, що нагадують чи то вишивку хрестиком, чи то спеціальний фотопапір з видавленим візерунком. Та мене найбільше вразили не зимові пейзажі, і провідним здався інший мотив. Це покручені стовбури дерев, напівоголене коріння, той самий каркас, що тримає усю надбудову. За освітою архітектор, Віктор Іванович і тут, здавалося б, проектує міцну споруду, рельєфну, неповторну, а то і взагалі чудернацьку.

(Продовження на 3-й стор.)

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудова колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» «БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Ресстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літчування з читачами - на сторінках газети.

Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Віддруковано в ТОВ «МЕГА-Поліграф», м. Київ, вул. Марко Вовчок, 12/14, тел. (044) 581-68-15
e-mail: office@megapoligraf.kiev.ua
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ - ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор Олесь БІЛАШ 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnicтво@gmail.com
Розповсюдження, передплата, реклама: тел. +38(044) 498-23-64; +38 (050)310-56-63

СОЛІДАРНІСТЬ З УКРАЇНСЬКИМ НАРОДОМ

Сенат США затвердив резолюцію щодо України, в якій висловив солідарність з українським народом та засудив насильство проти мирних демонстрантів. Текст прийнятого документа розміщено на офіційному сайті Конгресу США.

«Сенат залишається з народом України і підтримує його суверенне право визначати незалежне і демократичне майбутнє для своєї країни», — йдеться у документі.

У резолюції засуджується застосування насильства проти мирних демонстрантів 30 листопада, 1 грудня і 11 грудня 2013 року. У цьому зв'язку Сенат закликав притягнути до відповідальності всіх винних, а затриманих мирних демонстрантів негайно звільнити.

У зверненні до всіх політичних партій Сенат закликав «утриматися від розпалювання ненависті або дій антисемітського чи іншого характеру, які тільки розділятимуть український народ, коли він має бути об'єднаним».

Міністерство закордонних справ розцінює ухвалення Сенатом США резолюції щодо України як вияв підтримки європейського вибору та демократичного розвитку нашої держави. Про це йдеться у коментарі зовнішньополітичного відомства.

«У МЗС України розцінюють прийняття зазначеної резолюції як вияв підтримки європейського вибору нашої держави та її демократичного розвитку. Уряд України залишається віданним стратегічному курсу на європейську інтеграцію та продовження демократичних реформ», — йдеться у коментарі.

Зазначається також, що заклик верхньої палати Конгресу США до всіх сторін політичного процесу в Україні утримуватись від застосування сили та підтримувати діалог

національного примирення повністю відповідає підходам українського уряду.

«Саме до такого діалогу з метою забезпечення стабільності в державі закликає Президент України Віктор Федорович Янукович, який засудив застосування сили як з боку правоохоронних органів, так і окремих учасників акцій протесту», — наголошують у відомстві.

Крім того, у МЗС наголошують на налаштованості української сторони продовжувати розвивати конструктивні та взаємовигідні відносини зі Сполученими Штатами. «Ми готові вести відкритий діалог в атмосфері взаєморозуміння, в тому числі з питань європейської інтеграції», — йдеться в офіційному коментарі міністерства.

Лідери опозиції 13 січня залишили Погоджувальну раду, оголосивши вимоги Майдану до Верховної Ради. Лідери фракції «УДАР» Віталій Кличко та «Свобода» Олег Тягнибок оприлюднили вимоги про відставку міністра внутрішніх справ України Віталія Захарченка, припинення політичних репресій проти учасників Євромайданів і про заслуховування інформації генерального прокурора Віктора Пшонки у парламенті, передає УНІАН.

Лідера фракції «Батьківщина» Арсенія Яценюка не було на засіданні Погоджувальної ради. Від цієї фракції виступав народний депутат Андрій Іванчук. О. Тягнибок наголосив, що сьогодні в Україні криза не парламентська, а політична. За його словами, необхідно шукати шляхи розв'язання проблем, оскільки ситуація буде загострюватися і це загрожувє незалежності України. В. Кличко наполягає, що Президент України Віктор Янукович має негайно відправити у відставку міністра МВС Віталія Захарченка та розформувати спецпідрозділ МВС «Беркут».

«КІЇВСЬКА СІЧ — ТЕРИТОРІЯ СВОБОДИ І ГІДНОСТІ» — репортаж власного кореспондента «КС» з Майдану читайте на 4-5 стор.

ШЕВЧЕНКІВСЬКА ПРЕМІЯ ЦЬОГО РОКУ СТАНОВИТИМЕ 1,3 МІЛЬЙОНА ГРИВЕНЬ

Кабінет Міністрів ухвалив рішення збільшити у декілька разів (до 1,3 мільйона гривень) розмір національної Шевченківської премії в 2014 році, заявляє народний депутат фракції Партії регіонів Ганна Герман.

«На засіданні Кабінету Міністрів затверджено остаточну суму грошового виміру

національної Шевченківської премії, яку, як ви знаєте, Президент доручив збільшити вдвічі», — повідомила вона на брифінгу в парламенті у вівторок. Водночас вона нагадала, що в грудні Президент дав відповідне доручення Прем'єр-міністру. При цьому Герман нагадала, що минулого року розмір премії

становив близько 300 тисяч гривень.

Крім того, депутат висловила сподівання, що парламенту вдасться проголосувати проєкт держбюджету на 2014 рік із тим, щоб, зокрема, ця ініціатива стала реальною. Національна премія імені Шевченка вручається з 1961 року в день народження Великого Кобзаря — 9 березня. Її розмір встановлюють щороку.

ПЕРШОМУ ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ ЛЕОНІДОВІ КРАВЧУКУ ВИПОВНИЛОСЯ 80 РОКІВ

Президент України Віктор Янукович привітав свого попередника на цій посаді президента України у 1991-1994 роках Леоніда Кравчука з днем народження, якому 10 січня виповнилося 80 років. Про це повідомляє прес-служба Глави держави.

«Прийміть мої сердечні вітання з нагоди Вашого 80-річчя. Глибоко шаную Вас за неоціненний внесок у зміцнення конституційного ладу та національної злагоди, розвиток демократії в Україні», — йдеться у вітанні.

«Як патріот і мудрий політик Ви зробили все, щоб наша країна отримала міжнародне визнання та здійснила

першочергові кроки на шляху формування самостійної незалежної європейської держави», — підкреслив В. Янукович. Він побажав Л. Кравчуку «міцного здоров'я, невичерпних життєвих сил та родинного тепла на довгі сонячні літа».

Президента України у 1991-1994 роках, Героя України Леоніда Кравчука нагороджено орденом Свободи. Відповідний указ підписав чинний Глава держави Віктор Янукович. Як зазначається у документі, Леонід Кравчук удостоєний високої нагороди «за визначний особистий внесок у розбудову Україн-

ської держави, багаторічну плідну громадсько-політичну діяльність».

Леонід Кравчук — перший і єдиний президент України, який не добув повного терміну на посаді. Обраний у грудні 1991 року, він пішов у відставку в липні 1994 року після політичної кризи, внаслідок якої Главою держави на наступні 10 років став Леонід Кучма.

ТОРІК КРИМ ПРИЙНЯВ 5 МІЛЬЙОНІВ 890 ТИСЯЧ ТУРИСТІВ

Про це курортно-інформаційному центру повідомив міністр курортів і туризму АРК Олександр Лівєв. «Незважаючи на те, що минулий рік не побив рекордів, його можна вважати одним з краших», — зазначив він.

О. Лівєв розповів, що кількість тих, хто відпочив у Криму, за минулий рік на 4% поступається рекордному 2012 року (6 млн. 134 тис.), натомість це на 3,7% більше, ніж відвідало автономію в 2011 році (5 млн. 676 тис.) і на 2,6% більше показників 2010 року (5 млн. 739 тис.).

«Особливо порадував результат просування кримського оздоровлення навесні. У цей період відвідали на 20% більше туристів, ніж торік», — уточнив міністр.

Основним чинником, що відіграв на пониження турпотоку, стало аномальне похолодання у вересні і жовтні.

«Це дуже важливий урок для турбізнесу, який має розуміти, що не варто покладатися тільки на природні чинники, а необхідно готувати для гостей цікаві пропозиції. Яскравим прикладом в цьому питанні виступають селища Миколаївка і Коктебель. Якщо перший не зміг справитися зі спадом числа туристів, то завдяки обширній подієвій програмі Коктебель не відчув нестачі відпочивальників», — пояснив очільник кримського курортного відомства.

О. Лівєв вказав на тенденцію зростання податкових зборів з підприємств санаторно-курортного комплексу автономії: «За одинадцять місяців цього року 825 легально працюючих готелів і санаторіїв сплатили до бюджету Криму 542 млн. грн.». «Разом з тим, основна частина доходів від туризму залишається в тіні, оскільки чотири мільйони туристів, як і раніше, вважають за краще зупинитися в приватному секторі, роботу якого важко координувати й аналізувати», — зазначив О. Лівєв.

Вирішити цю проблему, на його думку, дозволить обов'язкова категоризація всіх об'єктів розміщення Криму, яка вже в 2014 році «дозволить зробити цей сегмент туристичного ринку прозорим, що позначиться і на сервісі, і на надходженнях до бюджету».

ЛЬВІВ ПОТРАПИВ ДО П'ЯТІРКИ МІСТ СВІТУ, ЯКІ ВАРТО ВІДВІДАТИ У 2014 РОЦІ

Львів посів п'яте місце у рейтингу міст світу, які варто відвідати цього року. Українське місто опинилося поряд з відомими туристам Ліверпулем, Марселем та Ріо-де-Жанейро та Портлендом.

Британці називають Львів «невеликим містом, що має світовий вплив» і захоплюються його прекрасною архітектурою, повідомляє ТСН.

«Львів оточений полями та лісами на крайньому заході України. Львів є невеликим містом зі світовим впливом. Під час «Євро-2012» футболні вболівальники потрапили в центр міста, що перебуває під охороною ЮНЕСКО, з його хиткими трамваями і злиттям східної та західної архітектури. Посадовці тепер хочуть розвинути туризм в Карпатах, які знаходяться менш ніж за 100 км від Львова. Тут вони хочуть приймати Зимові Олімпійські ігри 2022 року. Наша порада — їхати туди швидше, тому що доведеться стояти в довгих чергах на підйомник», — написали автори туристичного рейтингу найкращих міст. Примітно, що портал The Rough Guide є одним із провідних туристичних гідів по світу, перше видання якого побачило світ ще у 1982 році.

Зазначимо, що Львів під час нинішніх Новорічно-Різдвяних свят відвідало 120 тисяч туристів. За інформацією управління туризму Львівської міської ради, до закінчення циклу Новорічно-Різдвяних свят (19 січня) очікується близько 230 тисяч туристів, які завітають до Львова.

ПОБАЧ ІСТОРІЮ ВЛАСНИМИ ОЧИМА!

Запрошуємо відвідати виставку в Музеї історії Сімферополя (вул. Пушкіна, 17) «Акт соборності України 1919 р. Свідки епохи: книги, бони та марки», присвячену Дню соборності та свободи України.

Бажаючі зможуть побачити серед іншого книгу письменника та голови Директорії УНР В. Винниченка, видану 95 років тому, паперові гроші, які були в обігу в УНР, українські марки того часу.

Початок виставки об 11.00 21 січня 2014 р. Побач історію власними очима!

ГО «Таврійська гуманітарна платформа»
Музей історії Сімферополя

АНОНС! До 200-річчя Т. Г. Шевченка! У неділю, 19 січня, о 17.45 дивіться в авторській програмі Олександра Польченка «Рідна хата» на ДТРК «Крим» виставу за поемою Тараса Шевченка «Відьма» у виконанні юних акторів зразкової театральної студії «Світланок» Кримського республіканського центру дитячої та юнацької творчості (керівник — Алла Петрова).

ВАСИЛЮ СТЕФАНЮКУ — 55!

Шановний Василю Степановичу! Сердечно вітаємо Вас із днем народження. Бажаємо козацького здоров'я, щастя й успіхів у Вашій благородній справі щодо підтримки українства на теренах Криму. 5 січня Вам виповнилося 55 років. Ті життєві дороги, які Ви здолали до виповнення цієї символічної дати, були наповнені любов'ю, добром і намаганням донести до оточення усвідомлення цінності простих сердечних людських стосунків. Ми, українці Криму, глибоко шануємо Вас і зичимо Вам творчих здобутків, родинного тепла, радості і любові. З роси та води Вам, Василю Степановичу!
Українська громада Криму

ГО «Таврійська гуманітарна платформа» широ вітає високоповажного Василя Степановича Стефанюка з ювілеєм! Знаємо Вас як високопорядну, патріотичну, креативну людину, яка завжди підставляє плече у праці на спільну справу! Зичимо міцного здоров'я та нових успіхів! З роси Вам і води! Многая літа!

Редакція газети «Кримська світлиця» приєднується до цих привітань, високо цінуючи патріотизм, доброзичливість, порядність, благодійницьку місію нашого читача з двадцятирічним стажем, успішного підприємця, видавця-краєзнавця. Пишаємося, що маємо у своєму читачьому активі такого українця. Василь Степанович — людина дуже скромна. Втім, сподіваємося, що в наступному номері таки з'явиться інтерв'ю з ним, яке дозволить більше дізнатися про нього широкому читачьому загалу.

ЗЕМЛЯК ШЕВЧЕНКА ВІН І КРИМСЬКОГО ПЕЙЗАЖУ

(Закінчення.)

Поч. на 1-й стор.)

Не пригадаю випадку, щоб художник-пейзажист перекваліфікувався на архітектора, а ось архітектори та скульптори чи не всі малюють — це єдина можливість побачити за кілька днів результат своєї праці, зупинити мить натхнення, поки воно не розвіялося, як хмаринка, і не змінило свій образ. А його предметом може стати зовсім не обов'язково щось надзвичайне. Ось серед віковичного каміння жовтіють скромні, але рясні квіти. А це квітне білим якесь дике дерево і теж на безлодді. Квітне щовесни, десятиліттями, та чи було хоча би раз кому помилуватися оцією його скромною, первозданною красою, окрім художника, оцінити цю дивовижну суперечливість і гармонію, які панують у храмі, спроектованому самою природою?

До речі, зображення храмів — це ще одна улюблена тема Віктора Даниленка. Він і зараз, вже в досить поважному віці продовжує працювати над відродженням Свято-Успенського монастиря, що в Бахчисараї, куди його особливо вабить співіснування там за найближчого сусідства кількох релігій. Взагалі ж, працюючи із 1970 року головним архітектором в Кримській науково-реставраційній майстерні інституту Крим-НДІпроект, він взяв участь у відновленні найвидатніших пам'яток архітектури півост-

рова, таких, як Генуезька фортеця в Судаку, Ханський палац у Бахчисараї, мечеть Джума-Джамі в Євпаторії, фортеця Єни-Кале у Керчі, Воронцовський та Лівадійський палаці, музеї І. Айвазовського, О. Гріна, М. Волошина, за що архітектор був нагороджений орденом Преподобного Нестора Літописця. Тож і живе майстер водночас нібито у двох світах: тому, де все завершило і панує лише пам'ять, й нинішньому, мінливому, швидкоплинному, де не встиг озирнутися, а вже і мрійливого студента Київського інженерно-будівельного інституту перетворився на маститого фахівця, а незабаром зазнав і нелегких вікових втрат.

Ще кілька років тому товаришував і співпрацював Віктор Іванович зі своїм колегою по професійному цехові, який був також читачем та добрим товаришем «Кримської світлиці», заслуженим архітектором України Юхимом Васильовичем Крикуном. Віктор Іванович художньо оформив три останні книги здібного письменника-краєзнавця, в одній із яких виступив як співавтор. Та вже не розділити Юхиму Васильовичу радість свого товариша з приводу такої приголомшливої, успішної виставки, як і власний 90-літній ювілей відсвяткувати не довелося, який припав на нинішнє Різдво, — лишилися лише його кам'яні споруди та книги, останню з яких

під назвою «Посошок» вже йому не завершити без допомоги вірного товариша, котрий взяв на себе всі друкарські клопоти. Ось так і перетворюється швидкоплинне у вічне. Можливо, саме ця метаморфоза так і хвилює, коли дивимося на витвори мистецтва, які змушують замислитися над законами буття.

Є у Віктора Івановича і ще одна заповітна тема. «Я — його земляк», — з гордістю повідомляє художник, вказуючи на портрет Тараса Григоровича Шевченка, розміщений на окремому стенді в музеї. І не просто земляк, навіть здається, що Тарас Григорович на малюнку чимось схожий на самого художника — у нього в очах такі ж самі живі вогники, нібито він лише чекає нагоди, аби посміхнутися. Осмислюючи і переосмислюючи його образ, зрештою, не лише художники, а ми всі усвідомлюємо, що у кожного Шевченка може бути своїм, і це зовсім не обов'язково набурмосений дідусь, який несе на своїх плечах тяготи усього українського народу. Для Віктора Даниленка Тарас Григорович насамперед талановитий художник, який працював у близькій для нього манері.

— Особливо мені подобаються його акварелі, — розповідає Віктор Іванович. — Але малював він і просто пером чи олівцем. Тож я і вирішив до двохсотріччя Тараса Григоровича вдихнути

в ці незавершені роботи нове життя — я підготував 12 акварелей, використовуючи Шевченківські сюжети, а там, де бракувало якихось деталей, довелося включити власну фантазію — таку можливість мені дало непогане знання творчості Тараса Григоровича, що базується на біографічному матеріалі. Так з'явилася, наприклад, Шевченкова хата, хоча це були просто контури, а ще — тин, глечик, багато іншого я дозволив собі домалювати на свій розсуд, скориставшись досвідом реставратора.

Народився Віктор Даниленко і насправді в Шевченківських краях, на Черкащині, в м. Тальне. Та то були передвоєнні часи, й невдовзі батька мобілізували на військову службу, яку він проходив біля самого кордону з Польщею. А далі були евакуація, поранення і госпіталь дорогою на Київщину. Оселилися мати з сином у Каневському районі (й тут їхні шляхи з Тарасом Григоровичем знову «перетнулися»). Після війни до сім'ї приєднався і батько, який встиг потрапити у полон, втекти, кілька років відпартизанити і закінчити війну в регулярних військах у Німеччині. До Криму прибув Віктор Іванович після закінчення інституту, за направленням, але за

багато років не забув ні батьківщину, ні рідну мову.

Тут і пропрацював усі ці роки, а заодно провів 5 своїх художніх виставок. І ось тепер привітати його зібралось керівництво Художнього музею, представник Міністерства культури АРК, колеги і друзі. А ще чи не половина присутніх — це журналісти, які за різдвяні канікули скучили за роботою.

Оглянути виставку, де експонується 60 робіт, можна буде до 28 січня. А взагалі у художника є ще багато цікавого, що він готовий продемонструвати поціновувачам мистецтва наступного разу. Ну а найцінніші роботи, звичайно ж, попереду. Звідки мені це відомо? Погляньте хоча б на картини «В лісі туман», «Дерева-пенсіонери», «Біля джерела», «Бук — патріарх Криму». Бачите, як міцно тримаються ці дерева корінням за життя, як спрагло тягнуться гілками до сонця? Тож і сприймаю їх як прообраз самого художника, у якого ще попереду найважливіші творчі здобутки.

Виставці у музеї її організатори дали назву «Землі полюблені волшебною країною...». Вони дійсно чарівні, особливо якщо дивитися на них очима художника.

Тамара СОЛОВЕЙ

ЗБУДУЙМО В НИЖНЬОГІРСЬКОМУ ПАМ'ЯТНИК ШЕВЧЕНКУ!

Шановна редакціє!

Я є передплатником нашої «Кримської світлиці» з першого номера, тож хочу звернутися через свою газету до всіх небайдужих людей.

На прохання групи громадян Нижньогірського району АР Крим Нижньогірська селищна рада 21.03.2013 року дала дозвіл на спорудження пам'ятника-погруддя Тарасу Григоровичу Шевченку, який хотілося б відкрити до 200-річчя з дня його народження. В Криму не так багато є пам'ятників Т. Г. Шевченку, нам би хотілося більшої присутності України на Кримському півострові. Щоб втілити в життя цей задум, створена громадська організація «Кобзар», яка виступає замовником спорудження погруддя та збирачем коштів. Виконавцем спорудження є відомий кримський скульптор Йосип Марчинський.

Необхідну суму, а це більше 300 тисяч гривень, з благоустроєм території, в нашому сільськогосподарському районі ми не можемо зібрати, тому звертаємося до громадян всієї України та діаспори з проханням допомогти коштами в цій патріотичній справі та внести на розрахунковий рахунок ГО «Кобзар» посильний внесок, хто скільки зможе.

Реквізити ГО «Кобзар»: Код ЄДРПОУ — 38283443, розрахунковий рахунок № 26003300041828 в філії КРУ АТ «Ощадбанк» України, МФО 324805, цільове призначення — на спорудження погруддя Т. Г. Шевченка та благоустрою прилеглої території.

Якщо не встигнемо до 200-річчя з дня народження нашого Кобзаря, то сподіваємося зробити це до дня його перепоховання в Україні 22 травня.

З повагою, ініціатор та один із засновників ГО «Кобзар» Віктор Миколайович САМАРСЬКИЙ

Моя поштова адреса: 97100, АР Крим, смт. Нижньогірський, вул. Гагаріна, 12, кв. 2;

електронна: samarskiy2008@mail.ru
Телефони: домашній — 065-50-21631, мобільний — 050-271-78-56.

ВИСТАВКИ

ПОЛОТНО ВСЕСВІТУ — ШОВКОВОЮ НИТКОЮ

Експозиція декоративних виробів під такою назвою відкрилася в Кримському етнографічному музеї. Вона складається з картин та ікон, які вишили художньою гладдю члени клубу «Натхнення».

Він був створений у 1996 році в Сімферополі жінками різного віку та професій, захоплених вишивкою. Керує клубом Тетяна Дідіна, інженер за освітою, яка, закінчивши студію художньої вишивки при Будинку культури Кримського троллейбусного управління і отримавши кваліфікацію інструктора художньої вишивки, тепер сама навчає інших володінню цією технікою, правильною підборку ниток і вмінню надати картині об'єм, перспективу.

Декоративно-художня гладь дає можливість передати все

різноманіття кольорів і відтінків природи. Тож цілком закономірно, що улюбленим жанром вишивальниць є пейзаж. За основу вони беруть репродукції картин видатних і маловідомих художників, фотографії чи листівки

і за допомогою голки відтворюють їх на полотні шовковими або бавовняними нитками. Та так детально і скрупульозно поєднують безліч стібків, що не відрізняє вишитий твір від оригіналу, надаючи йому ще біль-

шої яскравості та виразності. На деяких великоформатних картинах майстринь можна нарахувати більше сотні відтінків кольорів і вишиваються вони роками. Однак саме такий великий обсяг ручної роботи найчас-

тіше і обирають для вишивання Ірина Висоцька, Раїса Пчельникова, Людмила Савенкова, Клавдія Горіна та інші члени клубу, бо вважають, що на такому складному художньому матеріалі техніка вдосконалюється ефек-

тивніше, а створений виріб радує душу, прикрашає домашній інтер'єр. Всього ж на виставці, яка триватиме до 20 січня 2014 року, демонструються вироби чотирнадцяти майстринь.

Валентина ВАСИЛЕНКО

Кожен українець у глибині душі — повстанець. Нічого дивного нема в тому, що повагу до гайдамаків дід Тараса Шевченка прищепив своєму геніальному онукові. До речі, в тюркських мовах це слово означає скоріше розбійник, аніж повстанець. У нас же вітчизняна історія виплекала і своє українське бачення терміна — в ньому таки відчувається щось лицарське, героїчне. Це приспаний, до пори до часу, стан української душі. Може, воно й погано? Може, українцям свого часу слід було більше вчитися у Заході, краще вивчати основи парламентаризму? Може, й так. Але історії не перепишеш. Упродовж віків повстанська жилка в українцях реалізувалася краще, аніж інші якості. І хоч наше просування в Європу тепер призупинилося на невизначений час, зате тепер в самому центрі Києва існує повстанська республіка. І знаєте, її все частіше називають... КИЇВСЬКОЮ СІЧЧЮ. Той, хто довів українців до Майдану, дуже прорахувався. Краще б регіонали робили те, що обіцяли, краще б Президент підписав усе, що належить, і тоді всі українці мирно сиділи б по домівках, зустрічаючи Новий рік. А потім їли б кутю на Різдво. Але сталося те, що сталося, і загнати повстанського джина назад у пляшку тепер навряд чи скоро вдасться. Єдина втіха (і я особливо на цьому наголошую), що в українському розумінні такі поняття, як гайдамака, холодноярць, махновець, — не позбавлені позитивного забарвлення. Цей позитив варто розвивати — причому ефективніше це робити саме в повстанській, січовій парадигмі. Чому? Я говорив про це вже — такий вже у нас генетик, такий стереотип мислення.

«ВІТАЮ, БРАТЕ!» — ТАК ПРИВІТАВСЯ ЗІ МНОЮ ЗОВСІМ НЕЗНАЙОМИЙ СЛОБОЖАНЕЦЬ

Як було в Запорозькій Січі? Як віталися козаки, якими були стосунки між ними? Знаємо про це не так вже й багато. Можна ще раз перечитати твори Миколи Гоголя або Дмитра Яворницького. А можна просто прийти на київський Майдан і ходити по ньому з ранку до вечора. Неминуче відчуєте отой січовий дух, дух братерства і волі. Хто не був на столичному Майдані, той багато втратив... А ось мені буде що й онукам розповісти. Скажімо, одного разу, просуваючись велелюдним натовпом, я раптом зіштовхнувся з немолодою людиною. Уважний погляд вусатого чоловіка, схожого на канонічного запорожця, проп'яв до кісток. «Цей козак, видно, багато у житті побачив, — подумав я. — Певно, розбирається в людях...». Може, майданівець думки мої прочитав? Бо тієї ж миті він сказав: «Вітаю, брате!». Якусь секунду ми мовчки дивилися в очі одне одному, а потім рвучко обнялися. І нікому з нас таке привітання не здалося занадто емоційним чи театральним. В тому то й справа, що це було нормальне привітання, цілком прийнятне для незнайомих людей з Майдану. Звичайно, не всі мітингувальники мислять однаково, але є великий відсоток таких, що прийшли на територію, огорожену барикадами, в пошуках свого, рідного. Цей стан проявляється у подібних привітаннях та у теплих братерських розмовах. Сподобалася людина — спинив її та й почав бесіду... Там не чекаєш ворога (барикади надійно охороняються добровольцями), там зникає настороженість, притаманна жителям вели-

ких міст, навпаки — все українське єство там націлене на пошук... побратимів. Не знаю, як почувалися на Майдані німці, шведи чи поляки. Я зараз кажу про нас, українців. Так ось, від багатьох чув, що навіть кілька годин, проведених на території Київської Січі, були зоряним часом української душі. Вже через п'ять хвилин я знав, що вусаня звать Анатолієм, що він — водій-далекобійник, який народився в селі, котре розташоване майже на кордоні з Белгородщиною (Російська Федерація), а з 1979 року живе у самому Харкові. Того ж таки року його, українця, змусили перейти на російську мову спілкування. Мовляв, водій-далекобійник не повинен «говорити по-хольяцки». Хоча пізніше, роз'їжджаючи просторами СРСР, Анатолій Бутенко бачив, що кавказці, татари, башкири тримаються своєї мови, донські козаки також не комплексуєють з приводу своєї говірки, а ось на українську в Харкові чомусь накладене табу... Прозріння настало після Майдану 2004 року. Вирішив, що не годиться у сто-

КИЇВСЬКА СІЧ —

лиці Слобожанщини спілкуватися лише російською — заговорив мовою дідів-прадідів. Звичайно, це не подобалося багатьом мігрантам і яничарам. Неодноразово били, — Анатолій навіть взяв мою долоню і підніс до своєї щелепи, а потім до зламано-го носа. Травми, судячи з усього, були серйозними. Однак вони лише додали генетичному козацькому роду! твердості і мужності. На нинішній Майдан приїхав за покликком серця, пам'ятаючи п'яний дух свободи і гідності Майдану попереднього. Трішки поговорили на морозі, а потім я запропонував зайти разом і погрітися в намет закарпатців. Представники Срібної землі зустріли нас дуже гостинно і з великою увагою слухали непогані вірші Анатолія про українську мову. У цей час ми всі були братами по духу, справжніми «січовиками». Зробив для Анатолія фото на згадку — буде колись своїм онукам показувати.

РОСИЯНИ ПРО ПОВСТАНСЬКУ РЕСПУБЛІКУ В КИЄВІ ТА ПРО ПОТРЕБУ ПОКАЯННЯ

В одній з листівок, що роздавали на Євромайдані, я прочитав статтю Лілі Ахеджакі «Українці дали нам урок бесстрашності». Відома російська кіноактриса порівнює українців і росіян: «Когда два года назад началась протесты на Болотной, я ощутила восторг, благодарность, надежду, но сменилась она разочарованием. Это была откровенная точка, когда люди проснулись. В первую очередь интеллигенция, средний класс, бизнесмены, студенты. Это хороший срез общества (...) Прошло два года, нас стало в разы меньше, а мы не научились ниче-

му. Когда выходят несколько тысяч, их очень легко скрутить и так наказать, что страх скует все население. Я смотрю на то, что происходит в Украине, когда в Киеве вышел миллион, и чувствую огромное уважение к украинскому народу. Я им черной завистью завидую. Понятно, что Евросоюз им благополучия не принесет, но они не хотят удавку на шею, им не нужен старший брат. Украинцы нам дали урок гражданской активности и бесстрашия».

Ось такі теплі слова улюбленої актриси, і читати їх приємно. Потім я купив у найближчому до Майдану кіоску свіжий номер газети «День». Там була стаття Андрія Безсмертного-Анзимірова (письменника, есеїста, кінокритика, перекладача богословської літератури) «Удешеніе України как русская национальная идея». Зазначу, що Андрій Романович свого часу брав активну участь у правозахисній діяльності разом з отцем Глібом Якуніним. Також був членом ініціативної групи «Церковь и перестройка», що пояснює витоки його позиції — глибинний християнізм, такий не характерний для сучасної Російської православної церкви. Отже, цитую:

«Я очень люблю Германию. Но с немцев вину за Холокост до сих пор не смыть ничем, хотя они-то как раз и покалялись. И так будет ещё лет сто. То же самое и с русскими. Вину за расстрелянное возрождение и за Голодомор с русских ничем не смыть. И здесь между русскими проходит водораздел — между теми, кто не выдумывает оправданий («сами украинцы тоже...»), «русские гибли тоже...») и не призывает «ребята, давайте жить мирно», а безо всяких оговорок и

иллюзий признаёт коллективную вину своей нации перед украинцами и кается перед ними. Украина — ласмусовая бумажка по выявлению в русской нации нормальных русских людей и хищных аморальных москалей».

Разумеется, покаяние — глубоко индивидуальная вещь. Речь идёт о векторе общественного сознания. О том, что люди в массе своей перестают оправдывать палачей и испытывают ужас и горечь от того, что было сделано их отцами и дедами.

Однако вместо покаяния перед Украиной и компенсации за нанесённый урон хотя бы бесплатными газом и нефтью, а не только передачей Крыма (как это сделал Хрущёв, испуская свою вину перед Украиной за Голодомор, о чём он говорил прямо), вместо всего этого нынешняя цель России — изолировать и парализовать Украину, по видимости, руками Януковича, а если эта спецоперація не удастся — прямо из Москвы. Не пустить Украину в Европу. Подмять её под грабительский «Таможенный союз». Отобрать у Украины огромную богатую страну к очередной «отрасли» путинской экономики, основанной на круговой поруке, грабеже и коррупции. Коль скоро вместо покаяния и извинений Москва принимается в очередной раз ташить и не пущать украинцев в Европу, невольного возникает вопрос о психической нормальности московской администрации...».

Далі є ще відвертіші речі: «Русские люди прекрасно знают, чё мясо съели. Они прекрасно знают, что и они, и их отцы и деды предали Украину и предавали её в течение всей своей жизни».

Все русские люди прекрасно знают, что третий век подряд попирают Украину и используют Украину, принимая как данность лживую пропаганду о «едином народе», выдуманную Катковым в 1863 году. Поэтому одни хаот Украину, другие мрут от ненависти к Украине, матерятся и глумятся над ней, третьи катаются по полю общественного сознания. О том, что люди в массе своей перестают оправдывать палачей и испытывают ужас и горечь от того, что было сделано их отцами и дедами. Однако вместо покаяния перед Украиной и компенсации за нанесённый урон хотя бы бесплатными газом и нефтью, а не только передачей Крыма (как это сделал Хрущёв, испуская свою вину перед Украиной за Голодомор, о чём он говорил прямо), вместо всего этого нынешняя цель России — изолировать и парализовать Украину, по видимости, руками Януковича, а если эта спецоперація не удастся — прямо из Москвы. Не пустить Украину в Европу. Подмять её под грабительский «Таможенный союз». Отобрать у Украины огромную богатую страну к очередной «отрасли» путинской экономики, основанной на круговой поруке, грабеже и коррупции. Коль скоро вместо покаяния и извинений Москва принимается в очередной раз ташить и не пущать украинцев в Европу, невольного возникает вопрос о психической нормальности московской администрации...».

«Ненависть в сочетании с презрением способна стряхнуть любое ярмо», — писал Вольтер. Оправданная ненависть к России разливается по украинским просторам здесь и теперь по инициативе самой России. Чего добируются московские украинофобы всех мастей? Презрения?

За этим дела не станет. 2013 год, во время событий на Майдане в ноябре».

Здається, нічого подібного, написаного росіянами, ми ще не читали. Принаймні в третьому тисячолітті. Отже, перебування росіян у Києві, на Євромайдані, таки приносить певні плоди. Прикро тільки, що безсмертних-анзимірових в російському суспільстві поки небагато.

(Продовження на 5-й стор.)

Ятинці Володимир Гаврилюк і Орест Іванов

НАЙІНТЕЛЕКТУАЛЬНІША СІЧ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ

Після розгрому Запорозької Січі українцям неодноразово доводилося відтворювати щось подібне у зовсім нових історичних умовах. Це — Холодноярська республіка (існувала в 1918-1922 роках на Черкащині), Карпатська Січ (1939 — Хуст, Закарпаття), Поліська Січ (1941 — Олевськ, Житомирщина), Колківська республіка (Волинь — 1943). Тобто коли виникали бодай мінімальні умови для організованого опору чужинцям та для організації національно-культурного життя, то українці неодмінно утворювали невеличкі «повстанські республіки» — хай навіть для початку на обмеженій території. Якби не тотальне фізичне вини-

ків прибув на Київську Січ. Адже інтуїтивно відчуває, що попри географічну приналежність до зросійщеного Донбасу він мусить відстоювати саме український світ, українську систему цінностей. Бо є й інша Україна, неукраїнська, яка йому немила. Про це поет добре сказав у своєму російськомовному вірші «Воскрешение»:

*Есть две страны
в одних пределах.
Как будто параллельный мир.
В одной — любовь,
надежда, вера,
В другой — чумы*

зловонный пир...
«Чумы зловонный пир» кияни могли бачити на Антимайдані. «Тітушки» полагали там усі лавки, залишили після себе гори сміття, повігрібали всі запаси спиртного у найближчих гастро-

про суть Євромайдану. Така добра організація могла викликати тільки захоплення. Донеччанин Микола Джміль про цю «світлу» Україну добре сказав у поетичній формі: *Но есть еще одна страна — Прекрасный мир, живое семя, Добра и правды сторона, Из солнца сотканное племя!*

Потім поет емоційно читав свої україномовні вірші січовикам-побратимам, які охороняли нічні барикади. Мені вдалося зафіксувати цей історичний момент на фото.

**«ДОНСЬКІ КОЗАКИ
БУЛИ Б З НАМИ,
А НЕ З «БЕРКУТОМ»**

В різних місцях по периметру Майдану можна побачити написи: «Ласкаво просимо, але вхід у нетверезому стані заборонено. Територія вільна від алкоголю». Я був свідком того, як козаки з

ють київські січовики, — до пори до часу. Поки не з'явиться щось більш прийнятне для степової, козацької душі. І це «щось» народжується саме тепер, у Києві, в самісінькому серці України. Та куди ж подінуться донці і кубанці? Зазомбовані імперською пропагандою у себе в Росії, тут, на Майдані, вони швидко прозріють. Хоч я і не зовсім поділяю такий оптимізм козаків-охоронців Майдану, все ж яскравим доказом останньої тези був кримчанин, який тримав прапор з написом «Ялта». Виявилось, що він — колишній працівник міліції, а за походженням наполовину донський козак, а наполовину українець, донеччанин. Не знаю, як би поведелися «істинні» донські козаки, але те, що цей, сформований Донбасом

Вінницькі козаки Олег і Василь

ТЕРИТОРІЯ СВОБОДИ І ГІДНОСТІ

щення найпродуктивніших сил суспільства окупантами, то цінний досвід цих невеликих республік міг би бути сповна використаний при розбудові незалежної держави. Але в тому то й справа, що громадяни цих «січей» і «республік» у кращому випадку опинялися в таборах ГУЛАГу, — найчастіше ж вони просто не виживали. Натомість Київська Січ має всі шанси зберегти людей і примножити безцінний досвід самоорганізації. Адже цього разу в столиці зібралися представники з усієї України, завдяки ротатії носіями правди про Майдан буде не менше 2-3 мільйонів людей. І це переважно освічені люди. Як показують останні дослідження, 64% євромайданівців мають вищу освіту, ще 12% — студенти. Виявляється, що у суботу кияни складають 43% мітингувальників, а в неділю навіть 57%. І якщо львів'яни і тернопольяни їдуть на Майдан самі, то кияни масово беруть із собою дітей. Сидячи на плечах у батьків (ще й загорнуті в синьо-жовті прапори!), маленькі кияни кричать разом з усіма: «Слава Україні!» і разом з багатотисячним натовпом співають національний гімн. Такого патріотизму в школах не навчать... Звичайно, добре знають кияни і про Антимайдан, так що можуть порівнювати. Фактично існують дві України на території нашої держави. Тому і в Києві представлені ці дві України... Йдеться не лише про Схід і Захід, а про два типи свідомості. Опосередковано це підтверджують вірші поета з Донбасу Миколи Джміль. Він тримав синьо-жовтий прапор з написом «Горлівка», і я, звичайно, не міг оминати цю симпатичну людину. По-знайомилися майже так само, як і з харків'янином Анатолієм Бутенком. Горлівський поет подарував мені дві книжечки своїх віршів: «Долоні сонця» та «Джерело істини». Виявляється, донбаський поет також козацького роду, про що пишеться у передмові до його останньої книги: «Пращури Миколи Джміль, як по батьківській, так і по материнській лінії, були запорозькими козаками. Їхні прізвища Лисенки, Ковизи, Кбірзи, Марусенки...». Нема нічого дивного в тому, що нащадок запорозьких коза-

номах. Потім ще організували стихійні бунти проти Партії регіонів за те, що їм не заплатили або заплатили менше обіцяного. Кажуть, повертаючись додому, зривали стоп-крани в поїздах, вибивали вікна та завдавали іншої шкоди українській залізниці. Зовсім інакше виглядали «люди світла», які складали великий відсоток Майдану. Якоюсь (я саме розмовляв з кримськими татарами) до нас підійшов літній чоловік і попросив дозволу трохи потримати голубий кримско-татарський прапор, сказавши при цьому: «Я також татарин...». Потім з'ясувалося, що він, поволзький татарин, останні три десятиліття живе в Луганську, його дружина — українка. Махмуд-ага приїхав підтримати Майдан і, разом з тим, максимально популяризувати свою ідею «шкільних містечок». Виявляється, луганське подружжя одержиме ідеєю покращення виховання нинішньої молоді. А також її оздоровлення. Тому вважає, що наші школи повинні бути оточені... яблуневими садами. І не тільки це, є ще багато цінних ідей. Ну що ж, дай, Боже, татарину і українці реалізувати свої добрі наміри! Потім у переході я побачив відомого ялтинського бандуриста Остапа Кіндрачука. Причому саме в той момент, коли останній дарував «Атлас історії української державності» своєму молодому київському шанувальнику Андрію Мацьківу. Мое фото зафіксувало один із способів поширення історичних знань на київському Євромайдані. Потім якийсь інтелігентний чоловік всунув мені в руки свою електронну адресу, віддруковану на папері. Сказав, що цікавиться темою народо-владдя і тому запрошує до співпраці. Того ж дня випадково побачив у Головопшотамті Риму Білоцерківську з Донбасу, яка не лише цікавиться цією темою, але й бере активну участь у творенні територіальних громад. Похвалилася, що таких громад в Україні вже 43, хоча місяць тому було лише 38. Отже, Майдан прискорює будь-яку корисну для держави роботу. Потім там же, біля Головопшоти, побачив намет, у якому дівчата у віночках різними європейськими мовами розповідали приїжджим

Андрій Мацьків і Остап Кіндрачук (подарунок «січовикам» молодому киянину)

і Кримом громадянин України був би з захисниками Майдану я навіть не сумніваюся, бо мав достатньо часу з ним поспілкуватися.

ДУХ КАРПАТ І АРГУНСЬКОЇ УЩЕЛИНИ, ДУХ БАМУТА І ГРОЗНОГО
Хоча на Майдані дуже часто можна почути російську мову, все ж відеозаписи силових зіткнень на столичних барикадах підтверджують, що захисники барикад розмовляли переважно українською. Більшість з них були галичанами, прикарпатцями. Такої ж думки був і кримський татарин, з яким я перекинувся кількома словами. Він шанобливо говорив про людей із Західної України, вважаючи, що саме вони складають кістяк нічного Майдану. В іншій, відносно благополучній дні сини Карпат поводяться скромно, намагаються не виділятися з загалу. Але саме вони підготували повстанську нішу для мешканців Наддніпрянщини і Сходу. Неодноразово зустрічався з кримчанами, які на столич-

Донеччанин Микола Джміль (у центрі) на нічній барикаді

Слобожанець Анатолій Бутенко (другий ліворуч) серед закарпатців

ному Майдані почувалися справжніми «січовиками». Одного разу сфотографував біля барикади ялтинців Володимира Гаврилюка та Оresta Іванова. Пізніше побачив, як східні підступи до Майдану охороняє маленький хлопчик з саморобним шитом і мечем. Очевидно, прийшов на короткий час підмінити тага. Справді, багато киян цілеспрямовано приводять на Майдан дітей. Тут вже українці вибилися в лідери, бо в двадцять першому столітті ні варшав'яни, ні віденці, ні мешканці Риги чи Таллінна не мають потреби в барикадах і не мають таких чудових можливостей для патріотичного виховання дітей. А ось нащадки Київської Русі, виходить, мають. Хоч у цьому нам поталанило! Пізніше я з подивом додивився, що на барикадах є й чеченці. Один з них представляв чеченську діаспору Одеси, є успішним підприємцем. Коли почув про зв'язне побиття людей на Євромайдані, то все покинув і поїхав до столиці. Інший багато розповідав про нинішню ситуацію в Чечні. Я висловив свою думку, що тепер Чечня живе не так вже й погано, адже виграла війну у Росії, і остання регулярно сплачує чималеньку данину нескорес-

ній Ічкерії. Отже, гріх скаржитися на життя у складі Російської Федерації. Проте чеченець наполягав на своєму: своїми подачками Росія швидко псує чеченський менталітет, люди звикають до утриманства. Тому довго терпіти промосковського президента Рамзана Кадірова чеченці не збираються. І це, незважаючи на те, що столиця республіки повністю відбудована за російські гроші, і в Грозному тепер височіє найбільша в Європі мечеть. Незважаючи на те, що стрімко відроджується іслам і зростає населення республіки. Але в Росію чеченці не хочуть, бо надто люблять свободу. А ось приїхати добровільно на український Майдан — будь ласка, тут відстань не є перешкодою. Приїхали і ніби принесли з собою на барикади дух Аргунської ущелини, дух Бамута і Грозного. І галичани, і прикарпатці, і східняки до них ставилися тепло, тому чеченці почувалися немовби в рідній стихії. Щось подібне відчували білоруси, литовці, поляки, грузини, казахи, з якими мені особисто довелось спілкуватися. Знайомі переповідали, що навіть шведи кілька днів побули на Майдані волонтерами. Для усіх вільних людей світу Київська Січ є країною, до якої хочеться приїхати хоча б на один день.

Сергій ЛАЩЕНКО

Наймолодший «січовик»

ТРИЦІ НЕ ТРИЦІ, А ВЖЕ МИНУЛИ ВОДОХРЕЩІ

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

А ось і місток через Кам'янку. На широкому плесі, скованому міцним льодом, возвеличувався хрест, що його випилали сільські парубки із льоду. Поруч з хрестом стояв престол, також зроблений з льоду й оббитий сосновими гілками — так звані «царські врата».

На відправу в церкві ми припізналися, і процесія, супроводжувана священником та півчою, вже прошкувала до річки. Статечніші люди несли хоругви й дерев'яного хреста. Я та й усі присутні уважно стежили, чи не пролетять поперед хоругов птахи, бо за повір'ям, якщо з'являться горобці, то буде велика смерть на дітей, коли ж граки — на молоді, а гуси — на літніх людей. На наше щастя, все було спокійно.

Довкола ополонки вже стояли люди, чекаючи на відправу. Після молитви священник, нахилившись, тричі вмочив у воду срібного хреста, а дяк прихилив свічки: хор тим часом заспівав величальної: «Величаєм Тя, Живодавче Христе».

У що мить над нами один за одним випурхували голуби, що їх принесли селяни. Зробивши кілька кругів, вони полетіли геть, а мисливці, що навмисне прийшли з ружницями, вчинили несамовиту стрілянину. Од несподіванки я позатуляв пальцями вуха. Ненька нахилилася до мене, прошепотіла:

— Дурненький, не бійся. Це так треба, щоб «застріляти коляду». Патрони у них пусті, лишень наповнені клейтухом. Дивися, он тато вже впіймав кілька шматків паперу — «то для бджіл добре, щоб чужі не заїдали».

Озвичаївшись, я побачив, як люди кинулися до прорубу, щоб якнайшвидше на-

повнити посудини водою, бо саме вона буде найцілющою. Просовуючись між ними, я також намагався не відстати, та мама схопила мене за плу: — Обережно, бо там слизько. Не дай, Боже, ще в ополонку упадеш. Колись тут був такий випадок — упав хлопчик і зник під льодом, аж весною знайшли біля греблі...

Кілька чоловіків, стоячи біля води, остерігали нетерплячих паломників. Навраши священніці, ми одійшли вбік, тут же посмакували нею, а потім ненька змастила цією ж водою очі — «щоб добре бачили», вуха — «аби чули тільки гарні слова» та лоба — «щоби мудрою була голова».

А вже вдома, пообідали мама, обітруть ще й тіло, щоб здоровим було, як вода...

Через деякий час до нас підійшов і тато, тримаючи в руках запалену «Трійцю». Три вогники, полохливо похитуючись на морозному повітрі, віддавали приємним восковим запахом. Тим часом біля ополонки, роздзявшись, два сміливі скокочили у воду, занурилися по шию й тут же вилізли; обтерши мокре тіло, що парувало на морозі, натягли одіж і дремували додому. Як я дізнався, той, хто купається на Йордана — «бо в цей день хрестили Ісуса», — цілий рік не хворітиме.

Ідучи назад, я помітив, що нас одна за одною обганяють дівчата.

— Бачте, як поспішають, — усміхнулася тато. — Хочуть якнайскоріше вийти заміж, бо вважається, хто першим принесе додому свячену воду, той ділчині судитиметься щаслива доля...

Не заходячи в оселю, ми з татом пішли на пасіку і саморобним кропилом освятили всі вулики. Батько при цьому не забув показати вже відому мені молитву:

— Мухи Божі, горопахи цілоденні, здоровимо вас зі святами. Зиму виганяємо, лихі сили в голоді залишаємо, вас святою водою благословляємо!

Потім обійшли тік і корівник, окропили хату. Мама тим часом виставила на стіл пісні страви, і вони смакотливо залоскотали ніздрі, адже ми ще не їли. Скуштувавши ще раз свяченої води, сіли за стіл. Тато при цьому сказав:

— Ну що ж, сьогоднішнім днем проводжаємо зимові свята. Дай, Боже, дідати їх

при здоров'ї та злагоді і наступного року!

Спочатку скуштували пісних, а потім і скоромних страв. Тато з мамою з цієї нагоди підняли чарки, а мені залишилося поринути в сумні спогади, що так швидко зійшли ці веселі різдвяно-новорічні празники — з колядами і щедрівками, з вертепними дійствами: Колядою, Меланкою, Козою, засіванням, Дідухом, проганянням куті й закликанням морозу на вечерю, всілякими ворожіннями та прогнозуванням...

Усі ті дійства, що запам'яталися з дитинства, на все життя залишили незгасну пам'ять загадкового й дивовижного світу, казкової ейфорії, оповитого високою поетичною духовного самоочищення. Бурхливий час нещадно знищив усе, залишивши нам насолоджуватися спогадами і джерелознавчими свідченнями.

Стовсово походження свята Водохрещ існує кілька думок. Одні дослідники, зокрема і О. Воропай, вважають: Йордан — «це чисто християнський звичай, що прийшов до нас на Україну разом із християнством і посів одне з найпочесніших місць серед традиційних свят нашого народу». Натомість С. Климинник дотримується думки, що це свято певною мірою випадає з різдвяного циклу, мовби стоїть осторонь; воно сягає корінням у даїбозькі часи, і було присвячене «чистителю і святителю давнини — воді, вигнанню зими та вшануванню і прискоренню приходу весни».

Справді-бо, цілий каскад обрядодій — свячення води, випускання голубів чи інших птахів, «застрілювання коляди» як злих сил, зосібна зими — символізувало поворот сонця на весну. Зрештою освячення води — обряд безпосередньо даїбозький, тому перловна назва «Водохрещ» пізніше підмінялася християнським «Йордан», себто назвою річки, на якій хрестили Ісуса. Попередній термін ми знаходимо вже в Іпатіївському літописі під 1148 роком до «Водохрещ». У цей час, тобто опівночі, «вода перетворюється у вино», і про це існує безліч легенд та переказів. Як засвідчують сучасники, в Києві щороку на Водохрещ сходилося майже все населення, як на велике дій-

ство освячення води на Дніпрі, а найспритніші юнаки прагли неодмінно скупатись.

У процесі реформації нової релігії створився своєрідний символізм, а тому, як слушно зауважував Ф. Колесса, маємо чимало ускладнень. «На слов'янському ґрунті настало плутання християнських та апокрифічних елементів із пережитками пердохристиянського світогляду, наслідком якого було й перенесення мітологічних зображень на християнських святих (Юрія, Миколу, Василія, Іллі) і творення нової, християнізованої мітології».

Про давньодаїбозьке походження цього свята говорять і регіональні обряди. На Гуцульщині існував звичай, коли хлопці на Водохрещ вносили своїх дівчат до ополонки — «щоб сі умила і красна була», а в інших місцевостях по обіді юнки самі йшли до річки вмиватися.

Цікаві обрядові сюжети зафіксував у центральних губерніях України і Павло Чубинський. До Водохрещ жінки намагалися не полюскати у воді білизну — «бо там чорти сидять і можуть вцепитися». Вважалося, що коли священник опускав хреста у воду, вся бісувата й нечиста сила вистрибує геть і залишається назовні доти, доки котрась із жінок не прийде прати білизну. Отоді вони знову пірнають у воду. Ось чому свекрухи забороняли своїм невісткам упродовж тижня по Водохрещ ходити з білизною до річки — «щоб більше вигибло нечистої сили од йорданських морозів».

Натомість дівчата у посвячену воду клали калину чи коралі й умивалися, аби шокі були рум'яними. Загалом до Водохрещ — упродовж усіх трьох свят — жінки не ходили по воду; це мали робити лише чоловіки, за що молодичі на «посвятки» (наступного дня) ставили могорича — «за те, що справно виконали свої обов'язки».

По обіді на Водохрещ, як уже освятилася вода, на Лівобережній Україні парубки розігрували «орден» — хрест з льоду. Між обома сусідськими селами вчиняли біжку навкулачки; чий гурт пермагав, тому й залишався «йорданський хрест».

На всьому терені в цей час уже не виконували колядок, окрім церковних обходів своїх парафіян з «малюванням хрестів» на дверях. Проте на

Київ, листопад 2003 року. Василь Тимофійович Скуратівський з ювілейним — тисячним номером «Кримська світлиця»... Не стало відомого українського письменника-народознавця 16 грудня 2005 р. (Фото В. Качули)

Буковині, як засвідчує Яків Головацький, зберігся звичай, коли парубки обходили односельців і співали їм величальних пісень такого змісту:
Гей, ви, пане господарю,
Щастя, Боже, із Йорданом,
І з водищев, і з царицев,
З усім домом, з усім добром,
І з твоєю дружиною,
І з твоєю челядкою,
І з синями-соколами,
І з дочками, як чічками.
Господарю, як королю,
Щастя, Боже, з усім двором,
І з челядкою багатою,
І з роями, і з ланами,
І з сусідами, і з панами,
І з Господом Христом Богом,
На здоров'я, на літ много!

Ось так непомітно і завершувалась ціла вервечка свят зимового циклу. Селяни вже думали про майбутній урожай. На Полтавщині, скажімо, господарі виводили на вулицю молодих лошат та волів, щоб «об'їздити» — причити їх до майбутньої праці, їздили переважно верхи на конях доти, доки тварина не спотіє, а тоді кропили свяченою водою. Подібний обряд в деяких селах — запрягання в сани молодих лошат та волів, так зване «гуртове об'їздження» — влаштовували і на Новий рік.

У народі свято вірили: з того часу, коли пролунали перші постріли при «розстрілюванні коляди», вовки полишали тічки й розбігалися по своїх барлогах. Тому коли в лісі надвечір і зустрінеться хижак, йому потрібно сказати: «Де ти, вовче, був тоді, як Ісуса Христа на Йордані кропили?» — і він, злякавшись,

кинеться геть.

На Водохрещі намагалися запрогнозувати й погоду.

Коли на Водохреща руба табунами ходить — на рій добре.

На Водохрещі день теплий — буде хліб темний.

Якщо хмариться — хліба буде вдосталь.

Іде лапатай сніг — на врожай.

Якщо зоряна ніч — вродяться горіхи і ягоди.

Коли на Водохрещі випав повний місяць — бути великій воді.

Удень іде сніг — на врожай гречки: вранці — ранньої, в обід — середньої, а ввечері — для пізньої.

Якщо вдень з'явиться іній, то у відповідний день треба сіяти пшеницю.

Під час освячення води іде сніг — добре роїтимуться бджоли і колоситимуться хліба.

Якщо на Водохреща день ясний, сонячний, то хліба будуть чисті, а якщо хмурий, небо вкрите хмарами — у колосках буде багато «сажкис».

Попіл після різдвяних свят не можна зберігати ні в хаті, ані в дворі, бо буде пожежа; увечері на Водохреща його треба вивести на річку і висипати на лід.

Найміцнішими, як уже мовилося, вважалися йорданські холоди. «Яскраві хрещенські морози», — казали з цього приводу, — городять білі ярки». Але невдовзі вони почнуть слабнути, бо — «Трици не трици, а вже минули Водохрещі».

(З книги Василя Скуратівського «Святвечір»)

«ЩОБ У ДУШАХ ВІДЛУНЮВАВ ЦЕМ...»

...Того осіннього дня минулого року в стінах Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва, що затишно розташовувалася на території Києво-Печерської лаври, дуже часто лунало — «Кримська світлиця»! Що ж привело кримську газету в ці кийські святі місяці — «де над Дніпром лунають вічні дзвони...», де храм стоїть мистецтва і науки? Тут за програмою мистецького авторського проекту професора НАКККІМ Олено Андріївни Туріної проходила зустріч з головним редактором «Кримської світлиці» Віктором Качулою і презентація його поетично-літературної книги «Небо — вище там, де ми!». Варто зазначити, що цей захід завершував 10-й, ювілейний рік успішної дії проекту «Видатні митці України», заснованого кандидатом мистецтвознавства, професором кафедри, лауреатом міжнародних конкурсів-фестивалів, артистом вищої категорії, журналістом Оленою Андріївною Туріною в 2003 році на кафедрі мистецьких технологій Інституту мистецтва НАКККІМ. Що було досягнуто за ці роки, які плани на рік прийдешній, чи вдалими заклочним акордом творчого десятиліття стала та осіння зустріч із «Кримською світлицею», і головне, — якою ж особистістю має бути сам автор такого видатного (не лише за назвою!) проекту, щоб організувати такі цікаві, потрібні заходи, які допомагають таланту свого «Боже іскру направляти в дію»? Ось із такими запитаннями я і йшла на зустріч з О. А. Туріною.

— Уявіть, що сьогодні я Вас запросила на Ваш власний проект, Олено Андріївно! Тож для початку — трохи інформації з Вашої творчої біографії. До того, як стати викладачем в нашій академії, Ви пройшли солідний творчий шлях. Були солісткою концертної організації «КАМА», солісткою-концертмейстером симфонічного оркестру «Академія», художнім керівником дитячого фольклорного інструментального ансамблю «Дзвони Чорнобілля», співробітником редакції музичних програм Державної радіомовної компанії

України, як солістка у складі вокально-інструментального ансамблю «Барви» брали участь у створенні записів платівок фірми «Мелодія». Були музичним редактором чотирьох документальних фільмів із серії «Історія України», «На перехресті всіх доріг», автором та співавтором художніх проектів та художніх акцій: «Дахи Києва», «Десятий фестиваль російської поезії», «Балаклавський пленер», «Людина і простір», автором творчих проектів «Весна для Вас — ліричний джаз», «Лірика в ошаті джазу», до ювілею

Ніколо Паганіні, «Весна, музика, поезія», сольної програми до «Всесвітнього дня поезії». Ви є автором навчального посібника «Експертиза професійних струнних музичних інструментів. Гітари», багатьох статей в популярних журналах України, а також доцентом кафедри «Оркестрові струнні, духові, ударні інструменти» та «Старовинній камерній музики» в КНУКІМ, викладачем по класу скрипки Київської дитячої академії мистецтва.

А як у Вас все починалося? Розка-

жіть трохи про себе, яким був Ваш шлях у мистецтво?

— Я народилася в Києві, мама — родом із села Ольшани, що під Прилуками. Батько — киянин, народився на початку ХХ століття у час буремних подій в нашому краї, тому, як то кажуть, пройшов вогонь і воду. Під час Великої Вітчизняної війни потрапив до німецького концтабору, після визволення його життя дуже змінилося. Зникла «червона книжечка», без якої у той час ти вже був ніби неповноцінним. Хоча мій батько і в Міністерстві освіти був не останньою людиною, викладав у вищих навчальних закладах, зокрема педагогічних, у Київському інституті легкої промисловості органічну та неорганічну хімію. Мама — перекладач з іноземних мов.

Батько дуже любив музику, спілкувався з відомими композиторами, виконавцями, у нас вдома було багато музичних інструментів, особливо скрипок. Він був неординарною людиною. Наприклад, не хотів, щоб в домі був телевизор, коли вони вже почали з'являтися в оселях багатьох, або холодильник (мабуть, щоб мама щодня готувала щось нове, свіженьке). Він був дуже зайнятою людиною, по вечорах завжди був завантажений своєю роботою, лекціями, дисертацією, тому здебільшого нами займа-

лася мама. В мене ще була старша сестра, її вже немає серед живих...

Але були такі моменти, дуже значущі, які яскраво відклалися у пам'яті. Тато вдовив нас до Маріїнського парку на концерти симфонічної музики, ввечері розповідав казки, які супроводжував грою на скрипці. Це було таке неймовірне... фентезі, як зараз кажуть. Це дуже вплинуло на мою свідомість, розвиток і, певно, на вибір професії у майбутньому. Завдяки своїм родичам, які займали досить помітне місце в українському мистецтві, всі спектаклі оперного театру я бачила в репетиціях, бігаючи маленькою по залу. Моя сестра на 5 років старша, саме вона почала музичну освіту грою на скрипці. Але мама вирішила, якщо ми удвох будемо грати на скрипці, то вона цього не витримає, тому мені купили фортепіано. Я займалася з викладачем удома, щоб вступити до Київської спеціальної музичної десятирічки імені Миколи Лисенка при консерваторії. Але на іспиті мене запитали, на якому інструменті я люблю грати, а я чесно призналася, що на скрипці. Мені запропонували зіграти щось, я досить непогано, мабуть, це зробила, і викладач відправили мене вчитися грати саме на скрипці. Напевне, це доля...

(Продовження на 16-й стор.)

ЩЕДРИЙ ВЕЧІР У КОСМАЧІ

Важливим етапом різдвяних обрядів поряд із колядуванням є щедрування, поезія якого має свої особливості і є супутником традиційного святкового громадського спілкування. Якщо колядування мало поважний, урочистий характер, то щедрування допускало грайливі розважальні елементи. Маланчин гурт влаштував витівки, кепкував з ледарів, нероб. Ці сатирично-гумористичні мотиви, які правило, присутні в піснях ігрового обряду новоріччя, що має в народі назву «Маланка»:

*Наша Меланка — не робоча,
На ній сорочка парубоча...*

*Люди ідуть на жива,
А Меланка — на пива!*

*Люди ідуть з серпами,
А Меланка — з шклянками!*

*Люди нажали по сім кіп,
А Меланка — один сніп!*

*Пішла Меланка на містечко,
А там купила повісмічко,
Пряла вона цілоденно
Й напрула одне веретено!*

*Дала вона куркам мотати,
Козут ухопив — зачів тікати!*

*Збіглися люди — в церкві дзвонили,
Козута з веретеном всюди ловили,
Всюди ганяли — та не ловили,
Зате Меланку всі похвалили...*

Такі грайливі, забавні тональності характерні щедрівкам всієї України. Щедрувальники, які складалися в більшості випадків виключно з чоловіків чи парубків, у такий спосіб висміювали недбалих господарів, які не відзначали своєю працьовитістю, порядком в оселі та в господарстві. Правда, делікатність народного етикету в такій критиці полягала в тому, що розвінчування її концентрувалося не на конкретній адресаті, а на неохайно й комічно переодягненому в жіноче вбрання парубкові, і кожна господиня мала підставу мислити, що та критика її не стосується. Що ж до самого Маланчиного гурту, то він співав про дбайливу господиню, охайну, мудру і розумну. Вона вміє і хоче дати лад і на полі, і біля худоби, і діточок догляне та васильків і м'яти попід вікнами біля хати насадить. Про таку газдиню в Космачі на Гуцульщині щедрують:

*Господарю, господарочку,
Пусти в хату Меланочку.
Господарю, господарочку,
Дай Меланці горіочку.
Меланочка чисто ходит,
Ніч ти в хаті не пошкодит,
Меланочка чисто жие —
Припіч мастит, лави мие...*

«Чисто ходить» — значить вбиратися в чисту ношу, а ще й до того чисто живе, чепуриє комин, мие лави, дбає про порядок і чистоту в граді. Таку щедрівку космачькі щедрувальники співають і в кельських господинь саме з повчальною метою, аби ота недбала газдиня взялася за розум, слідувала за собою, чепурила свою оселю, як це і належить робити жінці. Виконавців щедрівок українці охрестили по-різному: в одних місцевостях — щедрувальники, в інших цей звичай називається або «водити козу», або «маланкування», але він наповнений одним і тим самим змістом. В основному героями ватаги щедрувальників є Меланочка і Васильчик, і щедрівка часто-густо розпочинається привітанням господарям та одразу вихваланням Меланки і Василя, як у

селі Вишавська Долина на підрумунській Гуцульщині:

Щедрий вечір, добрий вечір!

Добрим людям на цес вечір!

*Пишна, файна Меланочка,
А ще кращій Васильчикоч.*

А далі щедрувальники переповідають господарям, як Меланка посіє в городчику васильок, як буде його шанувати, тричі на день поливати, бур'ян полоти, а відтак той васильок зривати, до голівки прикладати і русу косу заплітати. Тут йшлося не про саму господиню, а про її працьовиту дочку, яка сіяла і доглядала васильок для віночка, очікуючи старостів.

Віншування в Маланчиних піснях здебільшого таке, як і в колядках. Тільки щедрувальники не скупляються на жарти, на всякі ігри, особливо має себе проявити Коза як символ достатку та доброго прибутку українського селянина. Господарі частують щедрувальників, обов'язково пригощають їх чаркою та різними стравами, але вже не піснями. В селах Воронезької області, наприклад, на Щедрий Вечір має бути шедра вечеря і особливо смачні млинці, бо, як запевняли мене там старі селянки, млинці — це промені сонця. Коли їх випікали, то висловлювали такі побажання: «Щоби сонечко так землю припікало, як вогонь млинці, да щоб весной і літом все так росло, як ето тесто на млинці!».

На Гуцульщині, зокрема в Космачі, на Щедрий Вечір благословляв газда свій рід. Він брав у руки запашний калач, коновку і йшов до схід сонця до криниці не оглядаючись. Опускав калач три рази у воду в криницю і промовляв уголос: «Водичко-сестричко — свята служничко! Не купаєси хліб у воді, а я в здоров'ю та в силі! Благослови, водичко, цей калач та мене силою наділи!». Тоді набирив води у писану коновку і знову приказував: «Не воду беру, а мід і вино! Най буде благословенне воно!». Тричі так сказавши, газда йшов до своєї гради, заходив у хату, клав біля печі коновку з водою і брав в обидві руки калач, доторкався ним три рази до голови своєї найдорожчої дружини і казав: «Абис така була, Паранько, у Бога і людей велична, як Василь величний! Най Бог благословит тебе і я благословлю!». Дружина дякувала, вклякала на коліна і цілувала той калач. Так робили по черзі і їхні діти. А на Новий рік, на Василя, усі вмивалися тою водою до схід сонця і вірили, що матимуть щастя і гроші упродовж цілого року, та люди їх шануватимуть.

Сповнений яскравою предковичною символікою (хліб і вода), зворушливими емоційно наснаженими діями (доторкання до голови, вклякання, цілування з членами родини) та поетичним замовлянням і благословенням, цей обряд входив у правила етикету кожної космачької родини.

Багатою і яскравою поезією оповите спілкування українців у день новоріччя. До хліборобського українського роду приходять засівальники, вітаються з господарями і засівають долівку хати пшеницею або житом, висловлюючи при цьому всілякі побажання. Гуцульщина — гірський край, але вона ні в чому не випадає з загальнонаціонального масиву української народної традиції. У селах Веселинівського району Миколаївської області бажують так: «На щастя, на здоров'я, на Новий Рік, роди, Боже, жито-пшеницю, всяку ярицю, кращу, як минулий рік». А космачькі хлопчики-засівальники на Новий рік бажують: «На щисті, на здоров'ї, на Новий рік, аби вам родило краще, як торік! З Новим роком, з нововдних Василінов!». Зрозуміло, побажання з «новою дочкою Василювою» чи «новим сином Василем» у Космачі посівальники адресували тільки

рослин ткали полотно і одягали всю сім'ю. Сьогодні, окрім традиційних віншувань, рясно з'являються новітні, бо творчий процес у фольклорі ніколи не зупиняється. У цьому нас переконують сьогодні посівальники в селі Шешори на Гуцульщині, віншуючи односельців:

*Сію, сію, засіваю,
З Новим роком
вас вітаю!*

*Щоб ви міряли щастя
низкою,
А синів і дочок — коліскою!*

*Щоб кожна жона — ціла, як весна,
А кожен чоловік,
щоб жив сто один рік!*

*Та щоб були Ви здорові,
Як зима у Чорногорі!*

Разом з тим, упродовж останніх десяти років в Україні набули масового поширення різдвяні і новорічні вірші, своєрідні монострофи, які пишуть як на поштівках, так і безпосередньо в листах з нагоди свята. Цей вид творчості також має пряме відношення до збагачення традиційного етикету і набуває такого загального поширення, що навіть усно передається з уст в уста, як народні пісні. Як я переконався, у селі Бруструти на Гуцульщині загальнопоширеною є така вітальна монострофа:

*Хай радість приносить вам
кожна година,
Від горя хоронить молитва свята,
Й щасливою буде
життєва стежина*

Для вас і родини на многі літа!

А в місті Коломиї на Покутті на різдвяних поштівках популярною була така монострофа:

*Щоб в Різдвяні свята —
хата колідниками була багата,
Щоб від Йорданської води
були здорові ви завжди!*

На окрему увагу заслуговує, вважаю, і такий сегмент української словесності спілкування, як новорічне вітальне віншування. Воно на грані фольклору й авторської літературної творчості вартує окремого спеціального дослідження. Тут тільки принагідно звертаю на ньо-

го увагу. Це віншування має давні корені — згадаймо розмаїте віншування до різних родинних і громадських okazji з української фольклорно-літературної традиції ще XVIII ст. (Зіновів, Смержинський, Танський, Некрашевич та ін.). У новіші часи, з поширенням освіти, ця традиція тільки посилювалася. Середовище сільської інтелігенції, народних учителів, мабуть, її найкраще акумулювало. У цьому плані хочу послатися на приклад різдвяного віншування народної вчительки, етнографа і письменниці Ольги Дучимінської. У листі до Федора Погребенника 19 січня 1963 року вона засівала йому: «... Сію, сію, посіваю, з Новим Роком Вас вітаю! (Кажуть також «з Василем вітаю»). Щоб Василь Вас хоронив, злого в хату не пустив, всім добром Вас благословив, щоб прожили Ви свій вік і забали ще хоч рік так прожити в гаразді, веселості і добрі, а Газдиня все весела много діток щоб навела, щоб діждали много внуків, а вінчали ще правнуків, щоб родився ячмін, овес, щоб сходовсь Рід увесь, а бджоли нехай носять мід, щоб був здоров увесь Ваш Рід, щоб сміявся до Вас весь світ, щоб Ви прожили по сто літ, в щастю, в здоров'ю, в крузі Родини, сто раз діждали ще цей днина! А на тім слові будьте здорові, Божий дар споживайте, нас не забувайте!». Авторці цього віншування було у той час 90 літ, вона, як кажуть, уже своїм довгим віком ввібрала традицію народного віншування.

Але сутність традиції саме у тому і полягає, що її підтримують і молодші покоління. А ось якими віршованими рядками зачинають писати різдвяного листа в с. Шешори на Гуцульщині:

*Під Рік Новий і в добрий час
Щирий привіт ми шлем до вас:
Здоров'я й щастя зичим вам,
Усій Родині й діточкам!
Хай радість дім ваш звеселить,
А в двір — достаток заготовить!
І ще бажаєм ласки з неба,
І поміч Божу у потребі.*

За давньою традицією в українців Різдвяні та Великодні свята відзначає разом уся родина, і за тою ж традицією напередодні цих свят пише рід до роду вітальні листи. І хай ці побажання видаються на перший погляд простими і, може, шаблонними, однак вони сприймаються дуже втішно, бо написані з добрим наміром, від широго серця. До того ж такі вітання-віншування родині, друзям, знайомим у формі різдвяних віршів стали вже своєрідною нормою традиційного спілкування.

Проте другий Свят-Вечір, Йордан, і пов'язані з ним фольклорні твори Гуцульщини, порівняно з попередніми святами, має невеликий репертуар. На галицькому Покутті, Поділлі селяни ще щедрують, на Гуцульщині, Слобожанщині, Буковині — колядують. Усі впродовж Різдвяних свят одні з одними поведуться дуже шанобливо, ввічливо, гечно. На Йордан колядки вже мають трохи інші мотиви і здебільшого починаються так, як у селі Розтоки на буковинській Гуцульщині:

*На Черемоші ледок рівенький,
На тім ледочку — хрестик біленький,
Красний, біленький —
з леду тесаний,
Вінком словом він завітчаний.*

Традиційні вітальні мотиви доповнюються і йорданськими, як у с. Криворівня на галицькій Гуцульщині:

*Вас, пишині газди, ми всі вітаєм,
Всіх із родинів вас величаєм.
На многа літ
вам цих свет дидждати,
Из вод йорданських
гаразд черпати...*

Поезія різдвяних звичаїв українців є найцікавішою і найбагатшою у річно-календарному циклі, але вона ще мало вивчена. Через тривале її нищення войовничими агентами багато поетичних творів уже втрачено назавжди. Втрата ця — це збіднення «мови» поетично-обрядового спілкування, морального самовиховання, духовності.

Дмитро ПОЖОДЖУК,
заслужений майстер народної творчості України

село Космач Косівського району
Івано-Франківської області

Фото Юрія Білака (Франція)

«КРИМСЬКИЙ СОЛОВЕЙКО» НАТАЛЯ БЕЗКОРОВАЙНА

МИНУЛИЙ 2013 РІК ДЛЯ НАТАЛІ БЕЗКОРОВАЙНОЇ, ЗАСЛУЖЕНОЇ АРТИСТКИ УКРАЇНИ, СОЛІСТКИ КРИМСЬКОЇ ФІЛАРМОНІЇ, ПРОЙШОВ ПІД ЗНАКОМ ВАЖЛИВОЇ В БІОГРАФІЇ КОЖНОЇ ЖІНКИ ДАТИ. ОДНАК ЯКЩО ДЛЯ БІЛЬШОСТІ З НИХ ЧИСЛО 55 ОЗНАЧАЄ ПРАВО НА ЗАСЛУЖЕНИЙ ВІДПОЧИНОК, І ТО НЕ НИНІ, А ДО РЕФОРМУВАННЯ В ЦЬЙ ГАЛУЗІ, ТО ДЛЯ АРТИСТІВ ЦЕЙ ДЕНЬ ЗАВЖАЙ СТАЄ ПРИВОДОМ ДЛЯ ЩЕ ОДНОГО ТВОРЧОГО ПРОЕКТУ, ЯКИЙ НАЙЧАСТІШЕ НЕ ОБМЕЖУЄТЬСЯ ОДНІЄЮ ЗУСТРІЧЮ З ГЛЯДАЧАМИ, А ТРИВАЄ ЦІЛИЙ РІК. ЯК ЗА ЦИМИ СЦЕНІЧНИМИ ТРАДИЦІЯМИ ПОЄДНУВАЛА Н. БЕЗКОРОВАЙНА РОБОТУ ТА ОСОБИСТЕ ЖИТТЯ, Я ВИРІШИЛА ДІЗНАТИСЯ В САМОЇ АРТИСТКИ.

— Дві п'ятірки в біографії. Наталю Степанівно, а ви самі як оцінюєте цей рубіжний етап у житті? Також на п'ятірки?

— Творче життя артиста — як у спортсмена, що піднімає вгору планку, підкорюючи одну висоту за іншою, — говорила нам, студенткам Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка, викладач з вокалу, заслужена артистка України, доцент Людмила Іванівна Жилкіна. А досягнувши певної висоти, потрібно втриматися на ній, що потребує великої праці. Це мало кому вдається.

Дві п'ятірки в моєму житті вміщують набутий професійний досвід, готовність до кінця служити своїй справі, формувати різноманітний репертуар, наповнювати його новими творами згідно з сучасними тенденціями музичного життя. Ці знання і практичні навички співачки тепер я уже сама передаю молоді, працюючи доцентом на кафедрі вокального та інструментального мистецтва в Кримському університеті культури, мистецтва і туризму.

— Який був ваш найуспішніший проект?

— Кожен виконавець повинен залишити після себе добрий слід на землі, і для мене одним із таких кроків стало здійснення спільно з симфонічним оркестром та оркестром народних інструментів Національної радіокомпанії України записів оперних арий зарубіжних та вітчизняних композиторів, романсів, українських народних пісень, що ввійшли до золотого фонду національної культури.

Майже п'ятдесят років не звучала на Батьківщині музика видатного українського композитора Василя Безкоровайного (1880–1966), який у роки Другої світової війни емігрував за кордон, і я горджуся тим, що саме мені випала честь відкрити його солоспіви для вітчизняної публіки. Їхніми записами було збудовано нові сходи на олімп музичного життя країни, по яких тепер підуть інші вокалісти.

Я виступала з різними сольними програмами на багатьох сценах України, зокрема в Національній опері України ім. Т. Шевченка у проекті «Класик-прем'єр», а також за кордоном, брала участь як виконавиця та член журі в міжнародних конкурсах «Київ-МюзікФест», «Синій птах», «Пісні моря», «Кримський світ: Сузір'я», у фестивалі-конкурсі вокального мистецтва, присвяченому видатній оперній співачці Надії Обуховій, у багатьох телерадіо-

Н. Безкоровайна

Концерт у Філадельфії

передачах — всього не перелічити. А щоб голос і вокальні твори в моїй інтерпретації залишилися як музичний матеріал для слухачів і навчальний — для майбутніх виконавців, записала сольний компакт-диск «Народжена вогнем».

Важливим для мене проектом стала робота над випуском художнього альбому про живописного батька — художника Степана Григоровича Лаутара (1926–1986). Для її виконання потрібно було здійснити архівні пошуки, реставрувати колекцію картин, що зберігалася в не пристосованих для цього домашніх умовах. Презентація альбому відбулася в Сімферопольському художньому музеї на відкритті за проектом «Кримські династії» виставки, присвяченої 85-річчю з дня його народження.

— Як пройшов для вас цей ювілейний рік?

— У роботі не помічаєш плину часу. Тільки оглянувшись назад, розумієш, як швидко він летить і потрібно працювати, щоб здійснити все заплановане. 2013 рік, як і попередні роки, був насичений творчими подіями. До мого ювілею відбувся великий сольний концерт «Перлини української музики» у Кримській філармонії. Я виступила в Євпаторії у концерті з нагоди кримськотатарського свята родючості — Хидирлез.

Важливою подією для всього півострова стало відродження колишнього славнозвісного фестивалю-конкурсу «Кримські зорі». Я також брала участь у цьому процесі як член журі другого регіонального відбіркового туру. І нарешті здійснила довгоочікувану концертну подорож на інший континент планети — у Сполучені Штати Америки.

— Це було здійснення вашої мрії?

— Кожен професійний виконавець мріє про поїздки в інші країни, щоб показати свою майстерність, випробувати себе на іншій публіці. Згадую свою першу поїздку за кордон — у Німеччину. Не знаючи мови, я тоді змогла українськими народними піснями розтопити серця німецької публіки і зрозуміла, що люди, як говориться у відомому вислові, всюди однакові, розділяють нас лише кордони. А пісня може зробити навіть більше в спілкуванні людей різних національностей, ніж промови політиків і чиновників.

Це підтвердила і поїздка в США, яка була організована Українським освітньо-культурним центром з м. Філадельфії, Філадельфійським центром «Нова українська хвиля», внуками композитора Василя Безкоровайного — Ромою Стецьків-Лонг та Андрієм Стецьківим і Сімферопольським міським науково-творчим товариством Василя Безкоровайного, яке багато років очолює мій чоловік Богдан Безкоровайний, заслужений працівник культури України, завідувач культурно-освітнього відділу Всеукраїнського інформаційно-культурного центру. Проживали ми в Філадельфії в своїх родичів у гарних умовах, що дало нам можливість повністю зосередитися на концертній програмі.

— Які пісні ви виконували американським глядачам?

— Основу всіх моїх концертних виступів складають українські народні пісні, бо саме вони найкраще і найповніше розкривають душу народу, а артист в їх виконанні отримує змогу виявити власну самобутність. Для кон-

церту в США я обрала зі свого репертуару пісні «Ой не світи, місяченьку», «Дощик крапає дрібненько», «Хусточка», «Зеленький барвіночку», «Спать мені не хочеться», «Час додому, час», «Гандзя», романс Оксани («Місяцю ясний») з опери С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм».

Після того, як ведуча Надія Петрик представила нас публіці, що збиралася в залі Українського освітньо-культурного центру, як гостей з далекого сонячного Криму, Богдан Безкоровайний розповів про життєвий і творчий шлях українсько-американського композитора Василя Безкоровайного та творчі здобутки товариства його імені, що діє в Сімферополі з 1999 року. Я виконала його солоспіви «Затремті струни» і «Чари ночі» на слова О. Олеса, «Де ж ти, листочку?» (слова Б. Лепкого), «І сад зацвів» (слова М. Філянського). Для багатьох слухачів вони стали відкриттям імені Василя Безкоровайного і його чудової музики.

Ще кілька творів прозвучали у виконанні чоловічого хору «Прометей» під керівництвом Романа Кухарського: повстанська пісня «Світить місяць» (гармонізація В. Безкоровайного) і «Журавлі» на слова Б. Лепкого в обробці М. Гайворонського.

— Хто вам акомпанував?

— Концертмейстер для співака — це його друга половинка. В США мені акомпанувала талановита піаністка Христина Юрчакевич, з якою ми провели багато репетицій. У концерті вона віртуозно виконала два інструментальних твори В. Безкоровайного — «Спомини з гір» і «Роете

erotique».

Чудово передала національний колорит музики Василя Безкоровайного і скрипалька Уляна Мартиняк, виконавши «Українські думки» №№ 2, 4, 5. Слухачі відчували в цих мелодіях широту просторів нашої рідної землі, тепло материнських сердець і долонь, згадавши своє українське минуле.

Справжнім сюрпризом для глядачів стала присутність на концерті внуків Василя Безкоровайного — Рومی Стецьків-Лонг з чоловіком Дейлом, які спеціально для цього приїхали з Флориди, та Андрія Стецьківа, відомого філадельфійського адвоката. У своєму виступі пан Андрій поділився спогадами про дідуся, розповів про деякі маловідомі факти з його життя.

На пам'ять про цей концерт Сімферопольське товариство композитора Василя Безкоровайного та його внуки подарували Українському освітньо-культурному центру нотні видання і компакт-диски з музикою митця. Свято закінчилося, а його учасники ще довго обмінювалися враженнями, оглядаючи виставку архівних фотографій і нот, компакт-дисків з музикою В. Безкоровайного.

— Як вам американська публіка?

— Відкрита і щира. Свої емоції на концерті глядачі проявляли гарячими оплесками і словами «Браво!». Усім виступаючим у концерті подаровано багато квітів. Квітами була оформлена і сцена.

— Що ви встигли подивитися в США? Що, по-вашому, можна взяти в наше суспільство з американського способу життя?

— Під час поїздки, яка тривала з

Б. Безкоровайний, Н. Безкоровайна, А. Стецьків

Хор «Прометей»

ВИСТУПИЛА ЗА ОКЕАНОМ ІЗ СОЛЬНИМ КОНЦЕРТОМ

Н. Безкоровайна і Х. Юрчакевич

Після концерту

1 до 26 листопада минулого року, ми побували разом з представниками української діаспори Нью-Йорка і Філадельфії на шануванні пам'яті жертв Голодомору в Україні. Зокрема, з цієї нагоди в Нью-Йоркському католицькому кафедральному соборі Святого Патрика, що знаходиться в центрі Манхеттена, була проведена урочиста літургія. Храм, який вміщує 2200 чоловік, був заповнений. Серед присутніх були посол України в США Олександр Моцик, постійний представник України при ООН Юрій Сергеев, українські консули, представники Білого дому, американські сенатори. Мер Нью-Йорка Майкл Блумберг з цього приводу надіслав українській громаді лист зі словами підтримки.

Після закінчення церемонії у нас відбулася зустріч з О. Моциком, під час якої я подарувала йому свій сольний компакт-диск. У Нью-Йорку ми провели також презентацію компакт-дисків і видали архівних нот В. Безкоровайного у Науковому товаристві ім. Тараса Шевченка та Українському музеї, розповіли про культурно-мистецьке життя в Криму, проклали ще один місток співпраці та дружби між Кримським півостровом та американським континентом.

У ресторані «Віктор», де ми обідали, мене здивувало, що молоді офіціанти після подачі страв замовникам виходили на подіум і виконували класичні оперні арії. Я також не втрималася і заспівала аріозо Дездемони з опери Дж. Верді «Отелло». Після співу прозвучало багато оплесків. Гадаю, нам варто і собі переїняти цей досвід.

У Філадельфії ми побували в

знаменитому на весь світ художньому музеї Родена. Його колекцію зібрав у 1923–1926 роках кіно- і театральний магнат Жюль Мастбаум (1872–1926) спеціально в дарунок цьому місту. В ній налічується 133 твори видатного скульптора і вона є другою за величиною після музею в Парижі. Під час поїздки в Атлантик-Сіті — морський курорт поблизу Нью-Йорка та Філадельфії побачили велике концертне шоу.

На вулицях американських міст відчувається доброзичливість людей, їхня культура в спілкуванні. Американці вміють працювати, відзначаючи заслуги людей ще за життя, вміють відпочивати і цінують свій час.

— Ви бачили зблизька українську діаспору. Чим вона помітна в американському суспільстві?

— Українська громада є однією з найбільших та найактивніших етнічних осередків у Сполучених Штатах Америки. За опублікованими в україномовних виданнях даними, в країні налічується близько двох мільйонів українців. Тільки у Філадельфії та околицях їх проживає від 80 до 100 тисяч.

Ми не лише бачили українську діаспору, а й працювали з нею, спілкувалися, ходили у гості. Американські українці розповіли нам про своє життя, роботу, відпочинок, про достаток у сім'ях. У кожній з них є ікони,

портрети Т. Шевченка. Будинки їхні охайні і прибрані. Українці, де б не жили, вболівають одне за одного, збираються разом у дні свят, шанують і зберігають прадідівські традиції. Кожної неділі відвідують богослужіння. На одному з них у церкві Святого Михайла поблизу Філадельфії ми також побували. Багато українців мають родичів в Україні і прагнуть їм допомагати.

— Що нас об'єднує, а що роз'єднує? Як би ви сформулювали основу українського характеру?

— Ніяким насиллям не можна знищити народ, який має свою велику історію та культуру. Основою українського характеру,

на мій погляд, є філософське ставлення до життя. Незалежно від місця проживання — скрізь українці визнають верховенство суспільної справедливості та недоторканності людської особистості, її майнової та інтелектуальної власності. Нас об'єднує здоровий гумор, а роз'єднує лише океан.

— У вас музичний сімейний союз: чоловік — музикант. Це якимось чином позначається на вашій творчості?

— В моєму житті головною опорою і в сімейному, і в творчому відношенні є чоловік Богдан Миколайович. Сам високопрофесійний музикант, який гастролював з різними музичними колективами у багатьох країнах світу і свого часу вигравав конкурси в європейській оркестри Чехії та Польщі, він як ніхто інший розуміє мене як співачку. Ми — одностудійці, що доповнюють одне одного.

— Яку формулу успіху ви ввели?

— Щоб досягти успіху, до обдарованості потрібно щоденно додавати ще дуже багато праці. Як сказав великий болгарський оперний співак Микола Гяуров, якщо ти не реалізував свій талант, ти є злочинцем стосовно нього. І це цілком справедливо.

— Що чекати від вас у майбутньому?

— Люблю робити своїм шанувальникам приємні несподіванки і запевняю, що вони найближчим часом будуть. Кожна людина — сама творець своєї долі. Тож будемо сильними і відважними. Хай Новий 2014 рік принесе усім лише добрі новини, радісні відчуття і щастя!

Валентина НАСТІНА

Філадельфія. На заходах до Дня пам'яті жертв Голодомору в Україні

80 років Голодомору в Україні. Церква Св. Патрика, Нью-Йорк

Наталія і Богдан Безкоровайні

«НАЗИВАВСЬ Я РОСІЙСЬКИМ ПОЕТОМ, ТА НАЗВАВСЬ УКРАЇНСЬКИМ НАВІК!»

КАРАДАЗЬКІ МОНОЛОГИ ЛЕОНІДА ВИШЕСЛАВСЬКОГО

Цього імені ще немає на банері з планом Старого Криму. Йдучи в центр міста від автостанції, розташованої на трасі Сімферополь — Феодосія, я дізналася за його схемою вулиць лише місцезнаходження літературних музеїв Олександра Гріна і Костянтина Паустовського. Однак незабаром поряд із цими записами обов'язково буде ще й третій рядок: культурний центр «Дім поета Леоніда Вишеславського». І знаходиться він недалеко від цих давно відомих туристам пам'ятних місць нашої духовності та культури, на сусідній від них вулиці імені Рози Люксембург. Просто новому літературному осередку лише чотири місяці. Відкриття його відбулося в переддень святкування річниці Незалежності України, 23 серпня минулого року, підкреслюючи урочистість і важливість цієї події для родини поета, лауреата Державної премії України імені Тараса Шевченка, автора понад п'ятдесяті книг поезій та прози, написаних російською та українською мовами. На відкриття прибули письменники і вчені з Києва, Сімферополя, багатьох регіонів Криму та гості з Франції.

Двері в двоповерхову споруду музею з фасадом із скла мені відчиняє донька поета — Ірина Вишеславська, живописець, графік і сценограф. У ролі екскурсовода власної садиби, на території якої розташований сад із плодовими та парковими деревами, кущами і квітами, між якими прокладені акуратні тротуарні доріжки, поряд знаходиться дім із художньою майстернею, вона розпочинає свою розповідь:

— У Києві ми зберігаємо меморіальний кабінет у татовій квартирі. А ідея створити повноцінний музей його імені в Старому Криму виникла п'ять років тому.

Літературний фактаж їй допоміг укласти історик, краєзнавець, дослідник культурної спадщини Східного Криму Олексій Тимиргазін. Формували експозицію і розміщували інформаційний та фотоілюстративний матеріал на стендах і віт-

слів із щільного вапняку душі, — писав Леонід Вишеславський. — З них збудував ціле місто і заселив своїми героями: любов'ю, думкою, дитинством, красою».

За довге життя він об'їхав майже всю Україну, творчі зустрічі проводив у Москві і Ленінграді, любив Алтайський край і пушкінські місця на Псковщині, здійснив поїздки в Азербайджан, Грузію та Вірменію, побував у багатьох країнах Європи: Польщі, Фінляндії, Італії, Болгарії, Голландії, Франції, Греції, Болгарії і звідусіль привозив нові вірші, нариси, оповідання, які публікувалися на сторінках книг і журналів, стаючи неповторним явищем російської літератури України.

Практично рідними місяцями стали для Л. Вишеславського багато куточків Кримського півострова, особливо Східного Криму, в яких він побував ще в дитинстві і де починалася його поетична творчість. І хоч формального робочого кабінету тут у нього не було, в культурному центрі «Дім поета Леоніда Вишеславського» сто-

ять письмовий стіл, крісло, настільна лампа, друкарська машинка. За нею в цьому інтер'єрі він працював у французькому місті Антіб, перебуваючи в гостях у своєї дочки Ірини. А в Криму, як стверджують усі, хто знав поета, його робочим кабінетом були Карадаг, Чорне море, древні фортеці і храми.

Леонід Вишеславський народився 18 березня 1914 року в місті Миколаїв у сім'ї студента Донського політехнічного інституту Миколи Вишеславського і Клеопатри Платонової, дочки священника. Після закінчення вишу батько працював інженером-механіком з електрообладнання на руднику «Суха балка» поблизу Кривого Рогу. Навесні 1919 року молоді подружжя з п'ятирічним Леонідом, якого в сім'ї звали Люсік, переїхало в Одесу. Там Клеопатра захворіла на тиф і потрапила в лікарню. Переживши в революційні роки багато драматичних подій, сім'я в грудні 1921 року повернулася в Миколаїв. Стосунки між батьками Л. Вишеславського погіршувалися. Хвора мама поїхала на лікування в Харків, куди на початку 1922 року забрала й сина. У серпні батьки розлучилися, а восени в житті хлопчика з'явився вітчим — Леонід Платонов. Близьке спілкування з ним неабияк вплинуло на формування особистості майбутнього поета. Л. Платонов працював учителем біології і був учасником експедиції знаменитого вченого, академіка Франца Левінсона-Лессінга в Криму та Вірменії.

Влітку 1925 року відбулося перше знайомство 11-річного Леоніда зі Східним Кримом, де вітчим займався на Карадазькій біостанції вивченням плактонів — сукупностей дрібних організмів, що живуть у товщі води, в тому числі медуз, креветок, різних водоростей. Одного разу він показав підлітку жерло застиглого вулкана, і відчуття від побаченого були такі вражаючі, що стали поштовхом до передачі їх поетичними рядками. Так з'явилися перші вірші, що стали початком становлення поета Вишеславського.

Бував Леонід на Карадазькій біостанції і в наступні роки. У 1930 році він познайомився в Коктебелі з поетом і художником Максиміліаном Волошиним, який провів з ним кілька уроків малювання. Як згадка про ті дні в родині зберігається подарована вчителем своєму учневі акварель з видами Карадагу, що нині знаходиться в музеї.

Багато разів повертався Л. Вишеславський у ці місяці і дорослим. У 1978 році він писав: «Для мене,

наприклад, та ділянка гірської, крем'янистої землі, яку Волошин назвав Кіммерією, вся вміщується в слові Карадаг. З її фантастичною красою я познайомився ще в дитинстві і на все життя «захворів» нею».

Згаслий вулкан Карадаг давно відкритий для російської поезії, насамперед геніальним «коктебельським самітником» М. Волошиним з його лапідарними рядками: «Перешкодою вітрам і хвилям стіна розмитого вулкана». Писали про Карадаг й інші поети. Однак Л. Вишеславському в ряді віршів 1960-1980 років вдалося створити свій неповторний образ Карадагу. В них, як у застиглий магмі кратера, закарбувалися стежки, якими він ходив із роздумами про вогонь і камінь, про те, як навчити людей жити, не згинаючись ні перед ким, не звернути в глухий кут і як полегшити сходження на високу гору.

«СОНЦЯ ЧУЄТЬСЯ ПУЛЬС В ЖАРКОМУ ТРІСКУ ЦИКАД»

Ще однією особливою поетичною країною для Л. Вишеславського стала Вірменія. Він тричі побував у ній, в тому числі на озері Севан, можливість якого для потреб іригації та енергетики вивчала експедиція, до складу якої входив його вітчим. «Севан — одне з найбільш високогірних озер у світі, — писав поет у нарисі «Біля підніжжя Арарату». — Майже дві тисячі метрів над рівнем моря. Здається, вітрила рибалки тут можуть торкнутися зірок».

Постійне і близьке спілкування з дитячих років з відомими вченими привело до того, що наука, перш за все природознавство, стала відігравати в світогляді Л. Вишеславського домінуючу роль. І перші вірші його були про природу, зірки, Всесвіт. «Це — природна галузь моїх поетичних устремлень, — говорив він. — І в цьому відношенні мені поталанило: як поет я майже відразу знайшов себе».

В експозиції музею демонструються матеріали, що свідчать про серйозні наукові дослідження Л. Вишеславського. Під час навчання на біологічному факультеті Харківського університету він почав збирати колекції метеликів, яка загнивала в роки Великої Вітчизняної війни. Пізніше він зібрав нову ко-

лекцію, частина якої зберігається в Києві, а частина — в Старому Криму. Поряд з нею в експозиції музею перебувають запаяні тропічні метелики, отримані Вишеславським у подарунок від свого друга, венесуельського поета Карлоса Аугусто Леона. Тут можна побачити також набір для фотосправи 1950-х років — експозометр і фотоапарат ФЕД, з яким поет не розлучався у своїх численних подорожах.

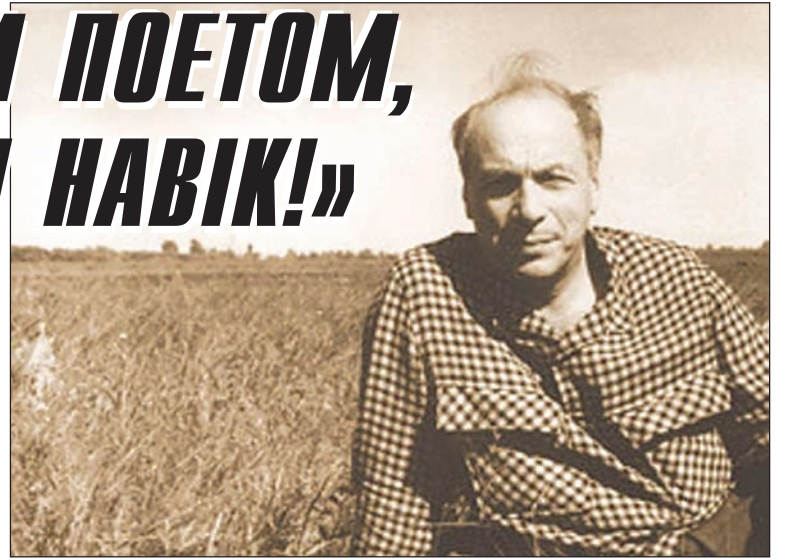
У 1930 році Л. Вишеславський закінчив школу. Восени він працював на Харківському електромеханічному заводі, брав участь у будівництві Харківського тракторного заводу, доменної печі на Донбасі. Водночас навчався на робфазі при Харківському електротехнічному інституті і в художній школі, відвідував літературну студію в Будинку письменників ім. В. Еллана-Блакитного. У цей період юнак знайомиться з Майком Йогансенем і Григорієм Петніковим, які, за його словами, стали головними поетичними наставниками.

У 1932 році вступив до Харківського електротехнічного інституту і того ж року перевівся на біологічний факультет Харківського університету, а в 1934-му — на філологічний. У зв'язку з тим, що в 1934 році столиця України з Харкова була перенесена в Київ, разом із своїм факультетом переїхав і студент Вишеславський, до кінця своїх днів залишившись киянином.

У 1938 році в Києві вийшла друком поетична книга «Здрастуй, сонце!», яку називають першою збіркою Вишеславського. У неї ввійшли твори, написані з 1930 до 1937 року. Це був своєрідний підсумок поетичного учнівства молодого автора і водночас переконлива заявка на майбутнє.

У перші дні війни поет відправився на фронт у складі групи письменників під керівництвом Миколи Бажана. Був військовим кореспондентом, брав участь у визволенні Києва, куди незабаром повернувся з евакуації в Уфу дружина Агнеса та дочка Ірина. Поет пройшов дорогами війни у Польщі, Чехословаччині та Німеччині, був нагороджений багатьма орденами та медалями.

(Продовження на 11-й стор.)

рианах, а предмети побуту та особисті речі поета — в інтер'єрах та інсталяціях разом з нею художниця Катерина Борисенко, син — художник і мистецтвознавець Гліб Вишеславський та чоловік Жан-П'єр Дюран, у минулому капітан корабля. Всі будівельні роботи виконали Руستم і Аїдер Тохтарови та Ігор Бачанов. Особливу вдячність родина висловлює Жану-Клоду Маркаде за значний внесок у створення в громадській організації «Друзі творчості Леоніда Вишеславського» у Франції бібліотеки про російський та український авангард та Геннадію Шебалкіну — за роботу з упорядкування території.

«В БЕРЕГ ПЛЕЩЕ НЕБО,
ПЕРЕТВОРЮЮЧИСЬ ШОРА-
ЗУ В ПРОЗОРУ ХВИЛЮ»

«З наполегливою старанністю каменяр я напиляв за роки немало

Після демобілізації в 1947 році з армії викладав теорію літератури в Київському педагогічному інституті, у 1948 році захистив дисертацію на звання кандидата філологічних наук на тему: «Творчість В. Маяковського періоду 1928-1930 років». Тоді ж був призначений головним редактором літературного журналу «Радянська Україна», який у 1963 році з його ініціативи перейменованим в «Райдугу».

«ПІД ЗНАКОМ СЛІВ МОРЕ РОКОЧЕ ОРГАНОМ»

Леонід Вишеславський часто був у Криму, особливо в 1960-1970-ті роки. У зрілому віці, ставши відомим поетом, подовгу жив і працював у Коктебелі в Будинку творчості, піднімався на Карадаг, де з дитячих років знав кожне дерево, кожен камінь, відвідував Керч і будинок Волошина. Захопившись зніманням любительського кіно, зняв від Волошина і його хранительку Марію Волошину на стрічку. Був знайомий з Ніною Грін, яка в ті роки вела воїнську драматичну боротьбу за збереження будиночка Олександра Гріна в Старому Криму.

Однак особливу значущість для Л. Вишеславського Старий Крим набув після того, як у 1958 році тут поселився його харківський поет-наставник, який тривалий час жив у Підмосков'ї, в Малоярославці, — Григорій Петніков. Іноді він залишався у нього на кілька днів. Як пам'ять про Г. Петнікова в музеї оформлена велика експозиція з матеріалами про бурхливу епоху 20-х років минулого століття, епоху футуризму і пошуків у мистецтві, яку нині часто називають «харківським відродженням».

У третьому експозиційному залі першого поверху мою увагу привернув великий букет сухоцвіту.

— Це я трави збирала на Карадазі і засушила, — пояснює Ірина Вишеславська.

А на стіні над цією композицією кримської екїбани — портрет першого космонавта світу Юрія Гагаріна. Він тут розміщений не випадково. Йому з юнацьких років подобалися поезії Вишеславського. А про його зіркові сонети він сказав: «Це краще, що за останній час я читав про космічні польоти». Передмова Ю. Гагаріна до їх видання у 1962 році в Москві окремою збіркою закінчувалася словами: «Леонід Миколайович малою кількістю слів сказав багато. В його сонетах усе на місці, надійно і прекрасно, і немає нічого зайвого, все, як на космічному кораблі».

Ниточка від цієї космічної теми в поезіях Вишеславського несподівано протягнулася ще далі, за межі польоту гагарінської орбіти, у Всесвіт. І відбулося це в Криму. Коли відомий астроном, старший науковий співробітник Кримської астрофізичної обсерваторії, кандидат фізико-математичних наук Микола Черних відкрив астероїд, то запропонував назвати його ім'ям улюбленого поета. Так з 1986 року рухається по еліптичній орбіті в просторі між Марсом і Юпітером мала планета «Вишеславія».

На стендах музею багато фотографій і збільшених копій листування Л. Вишеславського зі своїм літературним оточенням, в якому були

такі відомі поети, як Павло Тичина, Володимир Сосюра, Леонід Первомайський, Ліна Костенко, Всеволод Рождественський.

— Матеріали різних періодів перемішані спеціально, як у нашій пам'яті, — коментує концепцію окремих фрагментів експозиції Ірина Леонідівна, піднімаючись по сходах на другий поверх.

Там, у першому залі, зібрані матеріали, умовно об'єднані темою «Вишеславський і Україна».

Україна, де сонце і морок, Де жита від села до села, Кров'ю, працею, голодомором, І дитинства чаруючим колом, Наче Всесвіт, кризь мене пройшла, — писав поет в одному з віршів. Він слухав нев'янучу мову, що лунала, як ангельський спів. І, називаючи себе радянським поетом, російським поетом, назвався українським навік!

П'ять років тому родиною було засновано Фонд імені Леоніда Вишеславського для підтримки молодих поетів України, нагороджуючи їх за кращі збірки поезій премією «Планета поета» у двох номінаціях. У першій номінації для україномовних поетів її лауреатами стали Петро Осадчук, Світлана Іовенко, Еліна Свенцицька, Ігор Лапінський і Григорій Фолькович, для російськомовних — Дмитро Бурагов, Наталя Горбаневська, Сергій Соловійов, Володимир Пучков та Олександр Кабанов.

18 жовтня 2012 року в Антібі, що, за словами І. Вишеславської, знаходиться в 15-ти хвилинах їзди від Канн, місцевий театр «Антібеа» здійснив постановку поетичного спектаклю за віршами, створеними поетом під час перебування в цьому місті та опублікованими дочкою у 2007 році в перекладі з російської мови оригіналу на українську та французьку в книзі «Сон буття». Їх декламували зі сцени французькою мовою — Доменік Чапски і Жан Дюррен, російською — Ірина Вишеславська. Свою екскурсію по музею вона також супроводжувала читанням батькових віршів та їхніх окремих строф. Серед них — зіркові сонети, «Ластівка у клуні», «Сільський пейзаж» та інші.

А в п'ятому, заключному залі музею — галереї вона мовою свого фаху в образотворчому мистецтві передала у більш як 70-ти акварелях, літографіях, малюнках олів-

цем та кульковою ручкою власне бачення Коктебеля 70-80-х років: колорит його пейзажів, атмосферу на зустрічах поетів. Є в цій художній експозиції і два малюнки її сина Гліба, зроблені ним у 13-річному віці на набережній Карадагу.

За три місяці з часу відкриття в музеї побували організовані групи туристів з Харкова, Петербурга, учасники конференції психологів, відвідувачі з числа відпочивальників на морі. З новим літературним об'єктом у місті ознайомлюються місцеві жителі.

— А ви будете моїм останнім відвідувачем у цьому році, — сказала мені в кінці огляду Ірина Леонідівна.

Вона готувалася з чоловіком до від'їзду, бо, за її словами, живе на дві країни — половину року в Україні, половину — у Франції, розмовляє трьома мовами: українською, російською і французькою. Однак без неї музей не стоятиме закритий, а з 1 грудня до 1 березня буде працювати за зимовим графіком два дні на тиждень — четвер і неділя. Екскурсії проводитиме за попередньою телефонною домовленістю директор центру Наталя Шемплінська.

Вхід у музей безкоштовний. А відвідувачі, що захочуть дізнатися більше про життя і творчість поета, яку літературознавці називають філософською лірикою, зможуть ознайомитися тут з книгами, виданими вже після його смерті в 2002 році. Серед них — збірки поезії «На крутизне земних путей», «Сквородинівське коло», збірник вибраних рецензій «Стежки історії» та інші. Вони підготовлені до друку та ілюстровані Іриною Вишеславською.

— Батьки задали мені тон високої поезії, що піднімається над дріб'язковістю повсякденності, — говорить вона. — І це найголовніше: життя — як частина поезії.

Цього року виповнюється сто років з дня народження Леоніда Вишеславського і родина планує відзначити його в березні у Києві, в Національному музеї літератури України, представники якого, побувавши на відкритті кримського меморіалу поета, подарували в його експозицію вишитий український рушник. А в кінці серпня — на початку вересня шанувальників його поетичної творчості чекатимуть на Днях пам'яті у Старому Криму.

Валентина НАСТІНА

Леонід ВИШЕСЛАВСЬКИЙ

БУДУВАЛИ ХАТУ...

Хата тільки в задумі... Лежить лише зруб низенький, — облямівка квітів тих, якими в теплу мить залюбки пишастесь Павлівка.

Хата ледь почата, та лягли пахоші землі в її основу. І вона з трави, як з-під поли, хоче в світ пронести всю будову.

Соняшничка крихітного лик, звіробій, душиця, хмелю грона... Зрубом обрामований квітник — ніби на землі лежить ікона.

ШКОЛА

Оці колоди із північних хащів колісь привезли на волах сюди. Здавалося: немає школи краще, вона до себе кликала завжди. Коли, бувало, вітер з поля свище, спостерігали ми в азарті гри, як кажани ширяють на горіщі, а потім сплять ногами догори. Бувало, друзі бігали до ставу, та в класі я з атраментом* сидів, до мене посміхавсь Григорій Савич з свого портрета, із далеких днів. Усе це пам'ятаю і понині, все це лежить на дні моїх уяв... Там вчитель фізики,

старий сквородинець, «природженість» мою перевіряв.

* Чорнило

ІСТОРІЯ

Тихо про мир наша мріяла хата, гнулись над Мерлою

верби послулі, а під тинами павлівські хлоп'ята на самопали знаходили кулі. На полину була доля настояна, і шепотіли зорі над нами: — Ось подивіться: сама тут історія в землю вкарбована копитами! Стукав годинник в повільному русі, мати моя тяжко хвора лежала і про сумну оту долю Катрусі із «Кобзаря» мені розповідала.

СВІТАНОК

Струмочок крові десь на небокраї: порізавсь вечір серпнем,

як серпом, і верби тихо, як пташині зграї, повільно роняють пір'я над ставком. Мені ясніють в далих неозорих чагарники і колихання трав; насправді я, можливо, роси-зорі ще на світанку в душу назбирав.

ВОСЕНИ

Миколі Карпенку

Ледь-ледь на сході і на півдні світлішає... Співують півні. Вся далина наскрізь відкрита, — іде відспівування літа, і аж до Кенігських лісів той півнячий лунає спів... У церкві — холод, дме з дверей, на вікнах стуманіло скло. І хрестить батюшка дітей в своєму домі, де тепло.

СПРОБА ІНСТАЛЯЦІЇ

Глібу

Піску надворі нагрбу лопатою, дві колії там возом проведу, і в клуні, десь за батьківською хатою,

яро, як дивний антиквар, знайду і на пісок наритий покладу. Без зайвих слів,

на хвилі інсталяції*, я нагадаю людям, що жили у «комірах» великих, не ледачі, міцні й розумні, доблесні воли. Бувало, нахиливши вперто роги, серед стерні або духмяних трав, без «цоб-цобе» долали перелоги, а їх господар на гарбі куняв. Без них не уявлялися базари і оранки давно минулих літ... Не мамонти вони, не бронтозаври, а ось пішли... їх загубився слід... Та недаремно, що в святу годину саме вони, знайомі нам воли, народжену під зіркою дитину своїм диханням в яслах берегли!

* Інсталяція — напрям у сучасному образотворчому мистецтві, коли зображення конкретних речей замінюється самими речами

ЛАСТІВКА У КЛУНІ

Тільки в Україні є такі куточки, де для себе затишок

я завжди знаходив,

нібито струмками дні мої і ночі там зливались вкупереч будь-якій негоді...

Ось у клуню сіна нагребли навалом. О, як воно дихає пахошами літа! Ластівка під дахом

дім свій збудувала і літає блискавкою

з темряви до світла. Довголітні думи... Порівняння юні. Все вбирає в себе ластівка у клуні!

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА

(Пам'ятник на київському Подолі) Спинивсь він цього разу і застиг біля свого ж пам'ятного знаку, а ще пригрів-утішив біля ніг бездомного, прибудного собаку...

Він йде до нас уже немало днів — безсмертя стало за важку роботу... І на чолі його сліди рясних дощів — струмкамі поту.

(Переклав Микола Карпенко)

ТАЄМНИЦЯ

Немов нічний сигнал, що блимає несміло, коли здалеку я побачив твій поріг, метеликом нічним

вікну затріпотіло, пилок іскристий обтрусивши в сніг. І звідки це взялось —

нікому невідомо: коли на цілий світ худерлиця мела, а ти тягнулася до хатнього тепла. Ялинка блимала

в холодну ніч рідвяну, а на шибках мороз казковий світ ліпав.

Тривожний погляд твій в імлі світився тъмяно, немов у птиць, яких прожектор засліпив.

Оголена, мов тіль, спурхнула над віками понад брехню хвилини,

над істини часів і затуляла зір безсилями руками, немов у небесах

десь вирок твій висів. Початок і кінець —

де відшукати ниті? А космос крилами

над нами шелестів. Відбилась вічність у єдиній миті, неначе в атомі —

структура всіх світів. (1969 р.)

* * *

У селі слобожанським, на волі, де життя мого ранній причал, в дивно-рубленій, пам'ятній школі я Тарасову мову вивчав. Пощастило мені, Україно, у надіями сповнений час захопити, бодай на хвилину, твій — двадцятих років — ренесанс. Тільки все було знищено знову, все невдовзі зійшло нанівець, та Йогансена і Хвильового я для себе обрав за взірць. Як хотілося справжнього слова! Як ми після пекельних боїв ту нев'янучу слухали мову, що лунала, як ангельський спів!

Україна, де сонце і морок, де жита від села до села, кров'ю, працею, голодомором, і дитинства чаруючим колом, наче Всесвіт, кризь мене пройшла. Хуртовим, скаженіючим злетом йшов за роком розбурханий рік... Називавсь я радянським поетом, називавсь я російським поетом, та називавсь українським навік!

(1998 р.)

А ПРИКЛАДОМ СТАВ БОРИС ГРІНЧЕНКО

ФІЛІЯ КАФЕДРИ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ КІПУ – В ДІІ

Науково-методичний семінар, присвячений 150-м роковинам з дня народження Бориса Грінченка, відбувся в загальноосвітній школі № 29 І–ІІ ступенів Сімферопольської міськради. В ньому взяли участь філологи Кримського інженерно-педагогічного університету та вчителі-словесники. І це закономірно. При школі, згідно з наказом ректора, відкрита філія української філології КІПУ. Це, можна сказати, одна із досить дієвих форм поєднання науки та практики, спрямованої на вдосконалення навчально-виховного процесу.

Відкрили семінар директор школи Тетяна Чупрова та завідувач кафедри української філології КІПУ, кандидат філологічних наук Ніна Грозян. Зокрема, Ніна Грозян зазначила, що подібні семінари та інші заходи, які уже багато років практикує кафедра, допомагають учителям кримських шкіл підвищувати свій професійний рівень, а значить, і якість навчання та виховання підростаючого покоління. Що стосується багатющої творчої спадщини Бориса Грінченка — видатного українського письменника, публіциста, фольклориста, етнографа, мовознавця, критика, перекладача, історика і педагога, то, за її словами, вона ще недооцінена нашим суспільством. І тому виникає нагальна потреба у більш широкому та глибокому вивченні його творчості перш за все у школах.

І тут же надала слово письменникові Віктору Стусу. Саме його роман «Помста атлантів. Стріла для мудреця» кафедра представляла на Всеукраїнську літературну премію імені

Степана Руданського. Нещодавно журі визнало його переможцем у номінації «Проза». Говорячи про багатогранну діяльність Бориса Грінченка, прозаїк відзначив його титанічну роботу над створенням «Словника української мови», на якому виховувалося не одне покоління українських мовознавців та літераторів. Особисто він ознайомився з творчістю ювіляра ще в далекі шістдесяті роки під час навчання в Дніпропетровському держуніверситеті — саме тоді ім'я Бориса Грінченка після багаторічної заборони комуністичним режимом почало повертатися із забуття. А «Словник» став не просто відкриттям, а стимулом для творчості багатьох українських письменників. Віктор Стус подарував школі п'ять книг власних художніх творів, випущених протягом трьох останніх років. А голова Сімферопольської міської організації товариства «Просвіта» Павло Власенко нагадав, що саме Борис Грінченко стояв біля витоків створення цього товариства в тодішній Україні

та надавав йому великого значення у просвітницькій роботі серед населення, особливо незаможного. Виступаючи наголосив, що нині осередки «Просвіти» бажано мати в кожній школі.

Про життєвий і творчий шлях Бориса Грінченка розповів голова творчого об'єднання українців

письменників КРО НСПУ, кандидат філологічних наук Михайло Вишняк. За його словами, Борис Грінченко був одним із найактивніших популяризаторів української мови та літератури в тогочасній царській Росії. Ще в юності він задумав випустити серію книг, які були б за ціною доступні для простого люду. І в 1881 році видає три такі книги. Працюючи тривалий час у школі, він багато уваги приділяв проблемам поліпшення навчання, його статті регулярно публікувалися в різних періодичних виданнях. І в ці ж роки з-під його пера виходять збірки поезій «Пісні Василя Чайченка», «Під сільською стріхою», «Пісні та думи», «Під хмарним небом», повісті «На розпутті», «Серед темної ночі», «Під тихими вербами», безліч оповідань, байок і п'єси «Нахмарило», «Степовий гість». Та головним подвигом Бориса Грінченка, на думку вченого, стало укладання чотири томного «Словника української мови» на замовлення

редакції журналу «Киевская старина». Він вийшов друком протягом 1907–1909 років, за що його укладач отримав від Російської академії наук другу премію імені Миколи Костомарова.

В незалежній Україні, як уточнив учений, інтерес до спадщини Бориса Грінченка значно посилюється. І не випадково. Його твори, досвід та знання актуальні й сьогодні. Насамкінець Михайло Вишняк подарував школі збірку своїх гумористичних та сатиричних творів «Перо під ребро».

На педагогічній діяльності Бориса Грінченка детально спинилася кандидат філологічних наук Валентина Власенко. Зокрема, зазначила, що він протягом усього свого життя відстоював ідею навчання в школах українською мовою. Це не подобалося тогочасному режиму в царській Росії. І, звісно, письменник і педагог піддавався переслідуванням. Та він не звертав з

обраного шляху. З цієї метою уклад «Словник української мови», робив переклади та популяризував твори багатьох слов'янських письменників. Фактично за його «Словником» формувалася український правопис. Власна бібліотека Бориса Дмитровича виявилася настільки багатющою, що згодом стала основою для створення бібліотеки імені Володимира Вернадського в Києві. Валентина Власенко ознайомила присутніх з розмаїттям словників, що видані в Україні. І, як вона зауважила, майже в кожному з них є чимала частка праці Бориса Грінченка.

За відгуками учасників семінару, подібні заходи, що організовує кафедра української філології КІПУ, мають велике практичне значення — вони збагачують педколективи новими знаннями і формами роботи з дітьми.

Віктор ОРІЙ

На фото: учасники семінару в загальноосвітній школі № 29 м. Сімферополь

ВІРШІ НАШОГО ДИТИНСТВА

МАРІЯ ПРИГАРА

Колись ми, школярки післявоєнної пори, вивчали напам'ять з «Читанок» її вірші, дзвінки і мелодійні, з доброю материнською усмішкою. А її вірш про довгождану Перемогу декламували тоді й малі, й дорослі. Називався він «Так і знала», в якому дівчинка оповідала про цю радісну подію. Згодом мені випала нагода зазізнатися з цією суворою на вигляд, але доброю душею жінкою. І всі роки аж до 1983-го, коли Марії Аркадіївни не стало, мене підтримували її зворушливі, дружні листи.

Якби скласти список опублікованого М. А. Пригарою, то був би він довгим-предовгим. Тільки поетичних оригінальних книжок, перекладів для юних читачів видала близько п'ятдесяти. Ще дівчинкою захопилася історією рідного краю і це стало в пригоді, коли взялася за написання повісті для дітей «Михайлик, джура козацький» та книжки оповідань за мотивами українських народних дум і пісень «Козак Голота».

У доробку письменниці також «дорослі» поетичні збірки «Дорогами війни», «Напередодні», художні переклади, переважно з польської. Коли 1976 року побачив світ її двотомник, до якого увійшли поезії і проза, вона була удостоєна почесної нагороди — премії імені Лесі Українки. До слова, торік минуло 105 років від дня народження Марії Пригари.

Для рубрики в «Джерельці», що вже стає традиційною, я відібрав кілька віршів поетеси лише на шкільну тематику.

Василь ЛАТАНСЬКИЙ

ЗАБУДЬКО

Як мені ходити до класу?
Як мені на світі жити?
Що не скажуть, я відразу
Забуваю в твою ж мить.

Дав задачу нам учитель,
Я забув її, хоч плач.
Став шукати, став лічити —
Перебрав аж п'ять задач.

Не спочину я ніколи,
Бо роблю все навпаки:
Задають про суходоли —
Я читаю про річки.

Мама каже: «Треба вузлик
На хустинці зав'язати».
Зав'язав я вузлик, друзі,
І забув хустинку взяти».

Помилку роблю — без ліку.
Як же так у світі жити?
Хто знайде від цього ліки,
Дуже прошу — допоможіть!

БАЗИКА

Скільки в світі є базік,
Дуже бистрих на язик,
Та вже наша Катерина —
Це базіка із базік!

Ми їй кажемо:
— Катре, що це?
Прикусила б язика! —
Теревенить на уроці,
На перерві не змовка.

Що робила цілий ранок,
Що принесла на сніданок,
Як дивилася в вікно,
Що побачила в кіно...

Каже вчитель:
— Вийди зараз!
Працювати дай усім! —
Катря зовсім не злякалась:
— Хай, я потім розповім!

Як базіку лікувати?
Чи тікати, чи гукати:
«Балачки спини свої!»
Як базіку лікувати?
А не слухати її!

ПРО КНИЖКУ

Книжка скаржилась
Мар'яні:
— Я у тебе не в пошані.
Звідкіля це на мені
Плями сині та масні?

Подивися: ось сторінка —
Намальована хатинка,
Під хатинкою — маля,
І написано: «Це я».

А за дві сторінки далі —
Різні звірі небували:
Сині, жовті та рябі,
Що й не снилися тобі.

Люди кажуть: — Ой, чия ти?
Як тебе тепер читати?
Скільки ми читали книг,
А не бачили таких!

ТИХЕНЬКА ДІВЧИНКА

Чого це на мене
так сердяться в школі?
Тож я не чіпаю

нікого ніколи.
Ні з ким не сварюся,
сиджу собі тихо,
А з цього виходить
одне тільки лихо.

Оце я сказала, —
така в мене звичка, —
Що в Галі, як мишачий
хвостик косичка.

Що в Каті спідничка,
неначе з рогожі,
Та ще й черевички
на човники схожі!

Що в Тані волосся
нечесане досі,
Що очі в Мар'янки
маленькі та косі,

Що в зошиті в Лесі
самі тільки плями:
Напевне, бруднющими
пише руками.

Я ж правду кажу їм...
І що тут такого?
Та ж я не чіпаю
нікого нікого.

Сиджу собі тихо
і в школі, і вдома,
І чом вони сердяться всі —
невідомо!

ТАЙНА

А у мене новина:
В мене тайна є одна!
А яка у мене тайна —
Я нікому не скажу.

От лиш Галочці,
звичайно, —
Я із Галею дружу.

Тільки я скажу потому:
— Не кажи, гляди, нікому,
А розкажеш хоч комусь,
Я з тобою роздружусь.

Раптом ранком біля ганку
Зустрічаю я Тетянку.
Щось не терпиться мені
Чи сказати їй, чи ні?

Я скажу лиш наодиноці:
— Не кажи про це Маринці,
Бо Маринка наша все,
Як сорока, рознесе!

Бачу Катю — теж подружка.
Чи шепнути їй на вушко?
Чи сказати хоч слівце,
Щоб ніхто не знав про це?

Тільки що то? Вір не вір,
Знає тайну цілий двір.
Як це сталось? Чисте диво,
Отака я нещаслива!

ЯК «СВІТАНОК» ЗВІТУВАВ І СВЯТКУВАВ

Вже стало доброю традицією для студійців зразкової театральної студії «Світанок» КРІЦІОТ наприкінці року звітувати за пророблену за рік роботу перед своїми рідними. І цей творчий звіт припадає на День святого Миколая. В Україні День святого Миколая здавна був значним і веселим святом. У різних місцях миколаївські гуляння мали різноманітні назви й особливості — це й обхід дворів, миколаївські колядки і миколаївські скрипки, тобто змагання музик. А в студії «Світанок» традиційним стало літературно-теат-

рально-музичне дійство «Зустрінем разом з Миколаєм Різдво».

Перед початком театального дійства керівник зразкової театральної студії «Світанок» заслужений працівник культури України Алла Володимирівна Петрова привітала присутніх батьків і дітей з Новим 2014 роком, а також із святом святого Миколая, який відвідує кожну родину, не обминає жодної дитини. Адже з давніх-давен вважається, що дітям, які гарно поводити себе протягом року, Миколай підкладає під подушку подарунків та

солодощі, а хто не дуже добре — різочки.

Юні студійці старанно готувались до свята, а допомагали їм їхні батьки, мами та бабусі, які приготували для виступу чудові-пречудові театральні костюми.

За традицією першими виступали студійці молодшої групи. Святове дійство розпочала Зимова королева, привітавши присутніх з Новим роком, а Різдвяні зіроньки нагадали, що за Миколаєм наступає Різдво. Зазвучала святкова музика, і зустрічати Миколая повибі-

гали зайчата і білочки, сніжинки та зірочки. дочекались малюки святого Миколая, який привітав присутніх та побажав гарних успіхів у Новому році, а малюкам подякував за гарне свято.

Учні середньої групи студії «Світанок» підготували виставу «Діти — за чисте місто». До речі, дуже повчальною виявилась історія, в якій дійовими особами стали викинуті пакети, жуйки та обгортки від цукерок. Глядачі ніби потрапили в місто-смітник. Боротьба за чисте місто велась запекла, «сміття» ніяк не хотіло покидати наші вулиці та, як завжди буває в казці, добро

перемагає зло. Та чи це лише казка? Погляньте на наші вулиці і швидше вимітайте «зло» з нашого міста, з нашої країни!

Святий Миколай подякував студійцям за чудове свято, кожен отримав від нього подарунок, а різочки так і залишилися у неслухняного Антипка. Святий Миколай побажав «світанківцям» добре вчитися, поважати старших, берегти рідну землю, добре відсвяткувати Різдво і після канікул приступити до навчання, щоб наступного року знову радувати своїми досягненнями батьків, учителів і всю рідну Україну.

Олександр ПОЛЬЧЕНКО

У НОВИЙ РІК — З БІБЛІОТЕКОЮ!

*З новим роком, браття милі,
В новім щастю, в новій силі
Радісно вітаю вас
І бажаю, щоб в здоров'ю,
В мирі, з братньою любов'ю
Відтепер ішов вам час.
І бажаю, щоб трудяще
Те життя вам якнайкраще
Без біди минало всім,
Щоб думками ви міцніли,
Багатіли, не бідніли,
Щоб веселий був ваш дім...*

Іван Франко

Щоб юні і дорослі читачі перед Новорічно-Різдвяними святами могли вибрати собі книги на свій смак, наша бібліотека підготувала для них новорічні виставки. В бібліотеці представлені викладка-подорож з художніми творами письменників, присвяченими зимовій тематиці (Ч. Діккенс «Різдвяна історія», Г. К. Андерсен «Снігова королева», М. В. Гоголь «Вечори на хуторі біля Диканьки», О. Генрі «Дари волхвів» та ін.); викладка, прикрашена екологічними виробами учнів четвертого класу гімназії № 9 м. Сімферополь; виставка, на якій представлені книги про звичаї і традиції святкування Нового року та Різдва, книги з приготування традиційних різдвяних страв.

Співробітники бібліотеки бажають усім в Новому році здоров'я, щастя, втілення мрій і добробуту. А ще — не забувати доріжки до нашої бібліотеки цього року!

Ірина РЕЙДЕР,
завідувач бібліотеки-філії № 4
ім. М. М. Коцюбинського
м. Сімферополь

НАТХНЕННЯ І ЛЮБОВ ДО РІДНОЇ ЗЕМЛІ

Творчий конкурс «Майбутнє моє і моєї країни», організований у рамках проекту «Школа молодого журналіста УКРІНФОРМу», завершився. Він став яскравим свідченням того, що попри будь-які обставини українська молодь впевнено дивиться у майбутнє та не відокремлює власну долю від долі своєї Батьківщини. Про це за підсумками конкурсу заявив член журі, головний редактор міжнародної редакції УКРІНФОРМу Дмитро Шкурко.

«Другий етап нашого Всеукраїнського конкурсу приємно здивував усіх членів журі. Українські школярі буквально засипали нас роботами, що надзвичайно приємно. Кожен з 829 творів є унікальним, він відображає настрої молодих людей, віру у добре майбутнє для рідної землі і бажання юних авторів докласти власних зусиль у побудову сучасної демократичної, вільної та квітучої України», — сказав Дмитро Шкурко.

За підсумками засідання журі конкурсу були визначені переможці та прийнято рішення про нагородження авторів трьох найкращих літературних робіт, які дотримувалися всіх умов конкурсу та найбільш вдало розкрили тему. Отже, переможцями конкурсу стали такі автори: Вікторія Савцова (м. Запоріжжя) посіла перше місце з роботою «VIKTORIA для України», Людмила Рудок (м. Славута, Хмельницька обл.) — друге місце, і почесне третє місце за рішенням журі отримала Яна Пономарьова (м. Остер, Чернігівська обл.).

Переможці отримують цінні призи від генерального спонсора кон-

курсу компанії «Київстар» — сучасні смартфони. Автори ще 20 робіт, які були відзначені журі, отримують заохочувальні призи та дипломи про участь у конкурсі. Це роботи таких авторів: Оксани-Івони Мельник, Аліни Вавринюк, Наталі Станько, Юлії Стояк, Лесі Ясніської, Аліни Науменко, Тетяни Псьоти, Костянтина Павленка, Юлії Валенти, Лілії Стрельбіцької, Ірини Максименко, Маркіяна Скрипника, Катерини Уманець, Ассоль Антипової, Аліни Алексеєнко, Аліни Кучук.

«Ми читали твори учасників — і ставало тепліше на душі. Широко вдячна дітям за те, що їхні роботи нагадали нам, дорослим, про головні життєві цінності та про особисту причетність кожного з нас до усього, що відбувається навкруги», — розповіла член журі Уляна Стельмашова.

Національне Українське інформаційне агентство УКРІНФОРМ висловлює вдячність всім учасникам конкурсу, кожному з юних авторів, які виявили та застосували на практиці власний творчий потенціал, талант та небайдужість. Оскільки набутий під час конкурсу досвід виявився винятково вдалим, у 2014 році УКРІНФОРМ має намір започаткувати новий творчий конкурс для української молоді. Нині ініціативна група агентства працює над визначенням теми такого конкурсу, яка була б цікавою та близькою для українських дітей. Тож запрошуємо всіх бажаючих до обговорення теми майбутньої розмови. Свої пропозиції надсилайте, будь ласка, на адресу: foreign@ukrinform.com.

«АРМІЯ ОЧИМА ДІТЕЙ»

Школярі Володимир та Валентина Семенови з кримського міста Армянськ стали переможцями Всеукраїнського конкурсу дитячого малюнка «Армія очима дітей» в номінації «Армія — твоє коло друзів», ініційованого Центральним друкованим органом Міністерства оборони України — журналом «Військо України».

У Сімферополі в 8 Гарнізонному будинку офіцерів відбулося нагородження переможців. Біля новорічної ялинки дітей зустріли офіцери Кримського регіонального медіа-центру Міністерства оборони України та директор Будинку офіцерів полковник запасу Микола Степанов. Начальник Кримського регіонального медіа-центру підполковник Владислав Селезньов вручив переможцям

почесні дипломи, книги про українських миротворців та «Дитячу енциклопедію». Директор Будинку офіцерів полковник запасу Микола Степанов також подякував дітям за активну участь у конкурсі і як військовий Дід Мороз додав їм святкового новорічного настрою, вручивши «солодкі» подарунки.

До слова, наші переможці постійно беруть участь у різноманітних творчих змаганнях. 11-річна Валентина кілька разів ставала переможницею міжнародних конкурсів дитячої творчості (у Бресті, Гельсінкі та інших). За свої досягнення була відзначена путівками до дитячих таборів відпочинку на теренах України та за кордоном. І її 7-річний брат Володя також ста-

вав лауреатом різноманітних дитячих конкурсів.

Як розповіла мама дітей пані Анна, головним натхненником у їхній родині є бабуся Тетяна, яка працює в Армянському міжрегіональному центрі соціально-психологічної реабілітації дітей. Для дітей це своєрідний поштовх до розвитку та самореалізації. Виконання конкурсних завдань вчить їх бути відповідальними та самоорганізованими.

Всеукраїнський конкурс дитячого малюнка «Армія очима дітей» тривав торік у травні-червні, у ньому брали участь діти віком від 4 до 15 років. Конкурсні малюнки у різних номінаціях оцінювало журі, до складу якого входили військові журналісти.

Олексій МАЗЕПА

Деканат, вчена рада факультету української філології, кафедра теорії та історії української літератури Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського глибоко сумують з приводу неоправданної втрати — смерті професора, доктора філологічних наук

КИРИЧКА ПЕТРА МАКСИМОВИЧА
і висловлюють шире співчуття рідним і близьким покійного.

ПАМ'ЯТІ ВЧИТЕЛЯ

ПЕТРО МАКСИМОВИЧ КИРИЧОК
(27 грудня 1921 — 6 січня 2014)

Проживши плідне життя, перейшовши межу славного 92-ліття, відійшов у вічність Петро Максимович Киричок, доктор філологічних наук, професор кафедри теорії та історії української літератури Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського.

Навчання й науково-педагогічна діяльність Петра Максимовича пов'язана з Одеським державним університетом імені І. І. Мечникова, де він 1954 року захистив кандидатську дисертацію, з Криворізьким педагогічним інститутом. Однак більшість років його творчого життя проведені в Криму. П. М. Киричок став фундатором українського відділення Сімферопольського державного університету, яке за його участі зрештою трансформувалося у факультет української філології Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського.

За не одне десятиріччя ви-

кладацької роботи педагог виховав тисячі фахівців, які розвивали й продовжують розвивати українську філологічну освіту в Криму та за його межами. Важко знайти на нашому благословенному півострові школу, середній спеціальний чи вищий навчальний заклад, у якому б не працювали учні або ж учні учнів Петра Максимовича.

Неоціненний внесок зробив учений в українську філологічну науку, насамперед у літературознавче осягнення драматургії національного Театру корифеїв, у вивчення розвитку й поширення української культури й літератури в Криму.

Грунтовністю відзначається монографія «Марко Кропивницький: Нарис життя і творчості» (К.: Дніпро, 1985), де простежено формування небуденного хисту митця, розкрито своєрідність його художнього світу, підкреслено значення драматургії автора в піднесенні української театральної культури. П. М. Киричок — упорядник і ав-

тор передмови тритомного видання творів Івана Карпенка-Карого (К.: Дніпро, 1985).

Учений ретельно дослідив гастрольні маршрути українських театральних труп у

10 років тому — напередодні 190-річчя Т. Г. Шевченка у гості до офіцерів штабу корпусу Військ берегової оборони у Сімферополі з Шевченковим словом завітали професор ТНУ Петро Максимович Киричок та «світличани». Фронтовики П. М. Киричок та В. М. Король поділилися спогадами про те, як Шевченкове слово допомагало громити фашистів, як захищало духовні рубежі українського народу. «Світлиці» так не вистачатиме Вас, незабутній Петре Максимовичу... Вічна Вам пам'ять...

Криму в другій половині XIX — на початку XX століття. Звертаючись до численних публікацій, архівних матеріалів, свідчень очевидців, відзначив той небувалий успіх, який супроводжував часті виступи українських митців у Сімферополі, Севастополі, Ялті, Євпаторії, Феодосії, Керчі, інших містах Криму, наголосив на особливій ролі Театру корифеїв у культурному житті півострова. Цій темі присвячено, зокрема, такі видання, як «М. Л. Кропивницький і театральне мистецтво Криму» (1990), «Марко Кропивницький в Криму» (2002), «Національної духовності сіячі» (2005), «Крим і українська театральна культура» (2005), «Крим

театральний» (2006), «Родина театральних митців Тобілевичів» (2006). Більшість цих книжок видано у співавторстві з Максимом Киричком, внаслідок майстра і продовжувачем його справи.

Ще одна сторінка наукової діяльності Петра Максимовича — вивчення доробку Степана Руданського, зокрема кримського періоду творчості поета. Тут слід назвати видання «С. В. Руданський — поет, лікар, громадський діяч» (2002). Впорядкована й видана з розлогою передмовою вченого книга С. Руданського «Вибране» (Сімферополь: Таврія, 2002) містить поему «Мазепа, гетьман український», замовчану в добу тоталітаризму. Аналізу цієї

поєми присвячено низку публікацій П. М. Киричка в наукових часописах.

Актуальністю відзначається й така своєрідна праця дослідника, як «Слово Т. Г. Шевченка на фронтах Другої світової війни» (2006).

Ветеран Другої світової війни, доблесний захисник Вітчизни П. М. Киричок і в мирний час плевав героїчні традиції, примножуючи їх плідною працею на освітній та науковій ниві.

Віктор ГУМЕНЮК,
доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри теорії та історії української літератури Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

ЛАУРЕАТИ КРИМСЬКИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ПРЕМІЙ

Кримська республіканська організація Національної спілки письменників України підбила підсумки своєї роботи протягом 2013 року в досить оригінальній формі — під час літературного фестивалю, що відбувся в Кримській республіканській бібліотеці імені Івана Франка. Слід зазначити, що за цей час з-під пера кримських письменників з'явилося чимало нових творів різноманітних жанрів. Регулярними були їхні зустрічі зі своїми читачами у вишах, школах та бібліотеках автономії. Їхні твори друкувалися щомісячно в газеті «Літературний Крим» та щоквартально в журналах «Крим», «Літературний дитський мир».

На фестивалі підбито підсумки трьох літературних конкурсів, які КРО НСПУ заснувала на початку минулого року, а саме: для україномовних письменників — імені Степана Руданського, для російськомовних — Олександра Купріна, для кримськотатарських — Шаміля Алядіна.

Дипломами лауреатів Всеукраїнської літературної премії імені Степана Руданського в номінації «Проза» нагороджено Віктора Стуса (Сімферополь) за роман «Помста атлантів. Стріла для мудреця», в номінації «Поезія» — Дмитра Шупту (Одеса) за збірку віршів «Око курячого бога» та Володимира Проценка (Севастополь) за збірку віршів «Севастопольські мелодії», в номінації «Літературознавство і критика» — Михайла Вишняка (Сімферополь) за книгу-антологію «Слово рідне українське».

Призерами літературної премії імені Олександра Купріна стали: в номінації «Краща повість або оповідання» — Андрій Лободінов (Севастополь) за повість «Византійські ігри», в номінації «За кращу поему або вірш» — Олександр Седельников (Сімферополь) за вірш «Город у моря», в номінації «За кращий дитячий твір для дітей» — Віра В'юга (Санкт-Петербург) за повість «Копеечка».

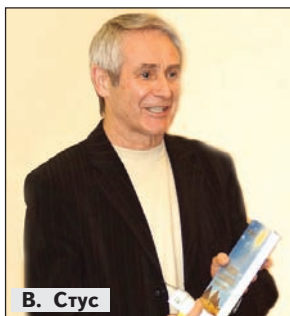
Лауреатами літературної премії імені Шаміля Алядіна стали: в номінації «Проза» — Уріє Едемове, в номінації «Поезія» — Певат Зеті, в номінації «Публіцистика» — Закир Куртнезір.

Як повідомили у КРО НСПУ, конкурси на ці літературні премії будуть продовжені і в нинішньому 2014 році. В них можуть взяти участь не тільки члени Національної спілки письменників України, а й усі бажаючі. Головний критерій — якість творів.

(Інф. «КС»)

М. Вишняк

В. Стус

В. Латанський

Д. Шупта

В. Проценка

ПРЕМІЇ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА З РІЗНИМ ПІДТЕКСТОМ...

Видатному українському поету, журналісту, «шістдесятнику» Василю Симоненку 8 січня 2014 року мало б виповнитися 78 літ. Та він пішов із життя ще 13 грудня 1963 року, невдовзі після жорстокого побиття кадебістами на залізничній станції у місті Смілі. Його вважають «своїм» у Лубенському районі на Полтавщині, де він народився і виріс, у столиці, де під час навчання на факультеті журналістики Київського університету почав писати вірші, у Черкасах, де працював газетарем і знайшов свій вічний спочинок. З нагоди вшанування пам'яті Василя Симоненка у ці дні відбулося чимало заходів.

Делегація творчої інтелігенції міста Лубни побувала у селі Біївці, де поклала квіти до пам'ятника поету та відвідала хату-музей В. Симоненка у місцевій початковій школі. У Черкасах 8 січня відбулося покладання квітів до пам'ятника В. Симоненку та до його могили. Цього ж дня у Черкаському академічному обласному українському музично-драматичному театрі ім. Тараса Шевченка пройшов вечір ушанування пам'яті Василя Симоненка. Він розпочався із прослуховування запису голосу Василя Симоненка та його найвідомішого вірша: «Ти знаєш, що ти — людина? Ти знаєш про це чи ні? Усмішка твоя — єдина, Мука твоя — єдина, Очі твої — одні». Отак і по смерті поет звертається до українців із вічності, він такий самий молодий, яким його пам'ятають Черкаси.

У рамках святкування відбулася і церемонія вручення обласної літературної премії імені Василя Симоненка. Вона була започаткована у 1993 році облдержадміністрацією й обласною радою для відзначення талановитих літераторів. Цього року переможу здобув Юрій Тупицький за роман «Заговорений: хроніка одного життя». Це перший роман автора, досі він писав здебільшого поезію. Відповідаючи на привітання, Юрій Тупицький процитував слова Симоненка: «Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину» і звернувся до Черкаської міської ради з проханням, щоб на в'їзді до Черкас що пророчу фразу було написано золотими літерами. Адже такий заповіт залишив незламний укра-

їнський патріот нащадкам. Присутній на урочистостях в. о. міського голови Віктор Білоусов пообіцяв донести це прохання лауреата обласної літературної премії імені Василя Симоненка до депутатів міської ради.

Але це не єдина Симоненківська премія, адже існує ще й альтернативна всеукраїнська літературна премія імені Василя Симоненка. Вона встановлена Черкаською обласною письменницькою організацією спільно з Національною спілкою письменників України за підтримки Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка та Ліги українських меценатів з метою вшанування пам'яті поета-гуманіста Василя Симоненка, популяризації його імені й творчості, для заохочення професійних і непрофесійних літераторів до творчих пошуків у галузі літератури, до написання високохудожніх літературних творів громадянського звучання, спрямованих на побудову незалежної демократичної України.

Встановлена ця премія на знак протесту проти репресій місцевої влади щодо конкурсної комісії. Справа в тім, що керівництво області вкрай агресивно сприйняло той факт, що позаминулого року конкурсна комісія літературної премії імені Василя Симоненка визнала найдостойнішим письменником координатора Ради опозиційних сил Черкащини, по суті, головного політичного опонента губернатора Сергія Тулуба — Леоніда Дашенка. Коли в кабінетах ОДА стало відомо про це рішення комісії, влада спробувала натиснути на письменників та літературознавців, що склали більшість комісії, однак марно. Премію Дашенку вручили, хоч уперше за історію її існування на церемонії не прийшли ані губернатор, ані голова обласної ради, ані мер Черкас. А вже за якийсь місяць обласна рада вирішила перекроїти склад конкурсної комісії та умови нагородження. Само собою зрозуміло, що від переднього професійного складу залишилось всього кілька осіб, та й ті відмовились від такої «почесної» участі, коли побачили, що роль поціновувачів художньої якості творів влада поклала на чиновників.

Цьогоріч альтернативну письменницьку Симоненківську премію

присуджено у номінації «За кращу першу поетичну збірку» черкашанці Олені Железняк. Перемогу їй принесла збірка віршів «Шукаючи ключі до світла». В номінації «За кращий художній твір» конкурсна комісія відзначила киянина Олександра Климчука за книги прози «Я єсьм...» (Іван Марчук) та «Факторія Завойка».

Ще одна щорічна Симоненківська премія заснована у 2000 році Лубенською районною радою. Вона присуджується письменникам, літераторам, науковцям, працівникам освіти й культури, журналістам, митцям за кращі літературно-мистецькі твори, які утверджують ідеали гуманізму, духовні цінності українського народу, відстоюють права людини і є вагомим внеском у соціально-культурне відродження Української держави. Цього року в номінації «Література й публіцистика» переможу здобула письменниця Раїса Плотникова за книгу поезій «Без фіранок», а у номінації «Мистецтво і монументальна скульптура» — Володимир Семенюта за цикл полотен краєвидів Лубенщини.

Свою Симоненківську премію заснували рік тому й журналісти Лубенського медіа-клубу. 14 грудня 2013 року, в День пам'яті Василя Симоненка, було оприлюднено ім'я першого лауреата. Ним стала молода лубенська журналістка, член медіа-клубу Олена Сатдарова. А після того, як лубенські журналісти провели акцію протесту біля міського відділу міліції й засудили звряче побиття журналістки «Української правди» Тетяни Чорновол, було внесено пропозицію визнати лауреатом Симоненківської відзнаки також і її. Ідея була підтримана членами медіа-клубу одностайно. За словами його голови Володимира Безчасного, в такий спосіб було визнано особисті заслуги Тетяни Чорновол у розвитку української журналістики та виявлені при цьому мужність і патріотизм.

Сергій ГОРИЦВІТ

8 СІЧНЯ 1654 РОКУ ВІДБУЛАСЯ ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА. БЛИЗЬКО 300 ОСІБ БІЛЬШ НІЖ НА 300 ЛІТ НАПЕРЕД ВИЗНАЧИЛИ ЇЇ ДОЛЮ – ЗАЛЕЖНОСТІ ТА РАБСТВА. НИНІ СИТУАЦІЯ ПОВТОРЮЄТЬСЯ: НАМ ЗНОВУ ОБИРАТИ ШЛЯХ – ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЧИ ДО МИТНОГО СОЮЗУ...

Кінець липня, 1657 рік (7165-й від Сотворіння Світу). Гетьманська столиця Чигирин. Спекотне літо в розпалі. На околицях міста на пагорбах пожовкла трава гірчила. Тільки побіля річки вона тягнулася вгору, особливо кропива та чорнобильник. Над Руссю-Україною відчуття тривожної задухи.

Богдан-Зиновій Михайлович Хмельницький у своїй світлиці, важко дихаючи, то ледь чутно промовляв, то надовго затихав. Щоб краще чути, старшина та полковники поближче обступили півколом просторе ліжко батька Хмеля.

— От про що, браття, я хочу вас попросити. Як піду у світ предків, а це станеться небавом, вручить гетьманську булаву моему синові Юрасю. Про це я вас уже просив у квітні на стрічі зі старшинами, полковниками та запорожцями. Та вирішив нагадати. Я, звичайно, збирався передати клейноди своєму старшому — Тимошу. Та він поліг від гарматної кулі в Молдавії, визволяючи тестя Лупула. Тимош справився б, — непрошена слеза викотилася з-під повіки на шoku і сповзла у сиві вуса. — А Юрась — він ще надто молодий. Та з вашою поміччю згодом стане добрим провідирем. Чуєте?

— Чуємо, батьку! — дружно загули козацькі ватажки. — І наставимо на шлях праведний, і допоможемо. Не сумнівайся. А краще набирайся сил та підемо під твоєю правцею громити ворогів нашої неньки Русі-України.

А Богдан чомусь спинив потьмянілий погляд на своєму особистому писарі Іванові Виговському. Мабуть, тому, що вважав його своєю довіреною особою. Бо ж Виговський при ньому вів і дипломатичні відносини, і керував таємною розвідкою, писав універсали. І взагалі повсякчас був поруч з гетьманом у багатьох битвах. Богдан наче хотів заручитися підтримкою Виговського. Той лише схвально кивав головою на знак згоди.

— Схоже, я вже відвоюював на цьому світі, побратими, — гірко осміхнувся Богдан. І продовжив: — А до повноліття регентом признач-

знову заговорив, часто спиняючись: — Та вольності свої бережіть, як зіницю ока. З Московією дружить, але не піддавайтесь. І Польщі — теж. І кримцям та османам. Своїм розумом живіть, а не чужинським. Та люд український не зневажайте. В ньому ваша сила. Без нього ви ніхто. Чуеш, Юрасю? Люби Батьківщину більше, ніж самого себе. Жертвуй для неї спокоєм і життям своїм, — торкнувся кволою долонею його руки.

— Батьку, я вчиню так, як накажеш, — словами полковників повторював п'ятнадцятирічний Юрась і скулив, стоячи на колінах біля ліжка гетьмана.

КЛЕЙНОДИ У СПАДОК

Оповідки про минувшину України-Русі після Богдана Хмельницького

те генерального писаря Івана Виговського. Він і розумом вдатний, і його рука не здригнеться, коли доведеться за Вітчизну постояти. Він показав, що вмів і з Московією домовлятися, і з Кримом, і Польщею, і шведами... Я покладаюсь на тебе, мій вірний Іване.

Виговський уклінно відповів: — Я вчиню так, як накажеш, гетьмане, заради України.

При згадці про Виговського полковники позаду зашепотіли. Генеральний писар, права рука гетьмана, не всім до вподоби. І заздрісників він мав чимало. Схоже, Богдан почув оте перешіптування й якомога голосніше сказав:

— Міцно тримайтеся одне одного. Тільки єдність здатна здолати усі труднощі та будь-якого ворога. І лише злагода поміж вами, старшинами та полковниками, збереже цілісність України. Інакше чужинці роздеруть її на шматки, а вас зроблять своїми слугами. Ви мене зрозуміли, братове?

— Так, батьку! — знову забасили гості. — Як повелиши, так і чинитимемо!

Богдан прикрив повіками потьмянілі карі очі. Задихав уривчасто, надсадно. Та зібрався з силами і

— Бережіть Україну, козаки. Більше, ніж своє життя. Зарубайте це собі на лобі, — Богданові, схоже, було непереливки. І він попросив: — Я вам найголовніше сказав. А тепер дайте мені трохи відпочити.

Старшини та полковники, пригинаючись у низьких дверях, неквапно побрели зі світлиці. Останніми — Юрась з Виговським.

27 липня батько Хмель спочив навкі. Плакала вся Україна. Подвійкували, бушітмо помер від «повільної» трутизни, яку підсунув знатний поляк під час сватання до його дочки. Люди з острахом питали один у одного: чи ж буде у них ще отакій захисник, який так палко боронитиме їх від магнатів, євреїв-орендарів та лихварів? Бо ж ті гірше панів визискували посполитих, не дозволяли навіть польським підданним хрестити немовлят, вступати в шлюб чи відмолити небіжчика, не заплативши податки. Фактично Україна опинилася під владою юдеїв. Хто ще отак самовіддано відстоюватиме права та вольності їх, русів-українців? Він не допускав усобиці між козаками й голотою, між старшинами й козаками. А як тепер буде? Останнім часом козацька старшина, користу-

ючись недугою батька Хмеля, почала відсторонюватися від простих козаків. Ще й хизувалася своєю зверхністю. Їй було з кого приклад брати. Генеральна, полкова і сотенна старшина без докорів сумління прихоплювала державне майно, сама собі надавала земельні ділянки, не рахувалася з думкою громади. Мовляв, нема чого з черню радитися — її справа працювати та сплачувати податі. Урядовці, як ординці, взяли за звичай брати хабарі. А оскільки у пересічних українців коштів катма, то чиновники опікувалися лише багатіями. Звісно, не за спасибі. І наростала неприязнь, а то й ворожнеча між багачами й сіромою. Майже як тепер...

Люди гуртами й поодинокі поспішали до Чигирина, щоб віддати

нишком критикував його. І не стільки для діла, як з намірами в майбутньому заволодіти клейнодами. Ці настрої підмічала й чернь. Мабуть, тоді народ і придумав приказку: де три українці, там два гетьмани.

Щоб заручитися підтримкою запорожців, Виговський направив листа кошовому отаману Павлу Гомону, в якому пообіщав усе чинити з відомою Військо Низового Запорозького, як і покійний гетьман Богдан Хмельницький. Деякою мірою він лицемірив. Бо Корсунська рада, яку він зібрав 30 вересня 1657 року, знову-таки відбулася без запорожців. Схоже, шляхтич Виговський побоювався Січі, як згодом і його наступники. Особливе невдоволення висловлювали кошові Яків Клищенко та Дмитро Січена Шока. Коли вони прибули до Виговського з посланням запорожців, він розпорядився обох закувати в кайдани і кинути до в'язниці. Це викликало ще більше нарікань з боку запорожців.

І тут як грім серед ясного неба — полтавський полковник Мартин Пушкар пішов з військом на чигиринські землі. Кошовий отаман Запорозької Січі Яків Барабаш підтримав його. Забули настанови Хмельницького. Дуже їх манила ота булава. Виговський відправив до них послів, прагнучи владнати непорозуміння мирно. Та ті затялися. Царські воеводи всіляко підтримували повстанців, обіцяючи їм значні винагороди. Навіть православні духівники взялися підбурювати селян проти гетьмана. Московити вже тоді почали мряти про те, як би підвести Україну під царську руку. Окрім козаків полтавського та лубенського полків, вони згуртували проти Виговського ще й деяких — селянські ватаги, озброєні вилами, косами та дрючками. Гетьман розумів, що тут умовинами не обійтисся. Він розпорядився оточити бунтівників у Полтаві:

— Щоби жодна хура з харчами до них не дісталася! Ні бочки пороху — бунтарям! Нехай посидять на воді та помізкують, куди штовхають Україну!

Віктор СТУС,
письменник, заслужений
журналіст України
(Продовження буде)

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

СІЧЕНЬ
16

1918 р. — Центральна Рада ухвалила закон про створення української добровольчої армії.

1919 р. — Українська Директорія оголосила війну більшовицькій Росії.

1954 р. — місто Проскурів перейменовано у Хмельницький.

Помер:
1884 р. — Павло Чубинський, український етнограф, поет, громадський діяч, автор слів Гімну України.

17

1921 р. — у Відні урочисто відкрито Український вільний університет — перший вищий навчальний заклад і наукова установа української еміграції. Згодом переведений у Прагу.

Народилися:
1869 р. — Іван Труш, мalar, критик, живописець-імпресіоніст, портретист, майстер пейзажу і громадський діяч. «Нам треба стояти... ногами на нашій землі, головою бути в Європі, а руками обхоплювати якнайширше справи української нації», — радив співвітчизникам Іван Труш.

1907 р. — Григорій Китастий, діяч української музичної культури.

Помер:
1954 р. — Андрій Лівницький, український громадсько-політичний діяч, прези-

дент УНР в екзилі.

18

1654 р. — у Переяславі відбулась рада Війська Запорозького.

1944 р. — на Волині відбулися перші серйозні сутички Української повстанської армії (УПА) з військами НКВС.

Народився:

1834 р. — Володимир Антонович, видатний український історик, археолог, етнограф.

19

Хрещення Господне.

Хрещення є одним з найважливіших церковних свят Різдвяно-Новорічного циклу у православних та греко-католицьких християн. В цей день Іоанн Хреститель хрестив Ісуса в річці Йордан.

1655 р. — в Ахматівській битві українські козаки розбили польське військо.

1906 р. — побачив світ перший номер першого українського сатиричного журналу «Шершень».

1946 р. — у Великобританії утворено Союз українців.

Померли:

1903 р. — Нікола Терещенко, український підприємець та благодійник.

1939 р. — Михайло Драй-Хмара, український поет, літературознавець, перекладач. Загинув у радянському концтаборі на Колімі.

20

День Автономної Респуб-

ліки Крим.

1661 р. — засновано Львівський університет.

1972 р. — в Україні розпочалася друга хвиля арештів дисидентів.

Народився:

1897 р. — Євген Маланюк, український письменник, поет, культуролог, літературний критик. До його пера належать 10 поетичних збірок — «Стилет і стилос» (1925 р.), «Гербарій» (1926 р.), «Земля й залізо» (1930 р.), «Земна Мадонна» (1934 р.), «Перстень Полікрата» (1939 р.), «Влада» (1951 р.), «П'ята симфонія» (1954 р.), «Остання весна» (1954 р.), «Серпень» (1959 р.), «Перстень і посох» (1972 р., видана після смерті), а також «Книга спостережень» у двох томах, що містить літературознавчі, культурологічні, літературно-критичні та публіцистичні статті та есе, котрі друкувалися в еміграційних часописах. Творча спадщина Євгена Маланюка в повному обсязі поки не видана.

21

1919 р. — у Хусті пройшли Закарпатські всенародні збори, які ухвалили рішення щодо воз'єднання Закарпаття з Україною.

1978 р. — Олекса Гірник вчинив самоспалення біля могили Т. Шевченка на знак протесту проти русифікації.

У роки радянської влади інформація про цей вчинок замовчувалася.

1990 р. — відбувся рухівський живий ланцюг єднання між Києвом і Львовом.

Народився:

1913 р. — Григорій Нудьга — український письменник,

фольклорист, літературознавець, історик української літератури, репресований (1945).

Померли:

1803 р. — останній гетьман України Кирило Розумовський.

1919 р. — Михайло Туган-Барановський, перший економіст-східноєвропейець, наукові теорії якого визнали зарубіжні вчені різних шкіл і напрямків; один з найкращих знавців кон'юнктурних економічних циклів, автор численних праць про теорію вартості, розподілу суспільного доходу, історію господарського розвитку та кооперативних основ господарської діяльності. Доктор економіки (1899).

2002 р. — Іван Карабиць, український композитор, диригент, музично-громадський діяч.

22

День соборності України.

У січні 1918 року була створена Українська Народна Республіка (УНР), а на території, що входили до Австро-Угорської імперії, була заснована Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР).

У грудні 1918 року лідери обох держав у Фастові підписали передоб'єднувальний договір. 22 січня 1919 року цей договір, що увійшов у історію як Акт злуки — акт об'єднання українських земель, був обнародований у Києві на Софійській площі.

Це державне свято відзначається відповідно до Указу Президента України від 21 січня 1999 року за № 42/99 і символізує єдність українських земель. І хоча держави

тоді не вдалося зберегти цілісність та незалежність, Акт злуки став реальним втіленням вікової мрії українців про свою суверенну державу.

1918 р. — Центральна Рада в IV Універсалі проголосила самостійність УНР.

1933 р. — розіслана директива Сталіна і Молотова партійним і радянським органам, ГПУ України і Північному Кавказу не допускати виїзду голодних селян в інші райони.

1992 р. — 22-23 січня відбувся I Всесвітній конгрес українців.

Народився:

1933 р. — Анатолій Мокренко, український оперний співак (баритон). Один з фундаторів і активний член Товариства української мови імені Т. Г. Шевченка.

Помер:

1996 р. — Петро Шелест, очільник УРСР у 1963-1972 роках. Шелест обстоював економічні інтереси України перед «центром», виступав за надання Україні більших прав в економічній політиці. Вагомими були його виступи на захист прав української мови в шкільній освіті, друкуванні газет, журналів і книжок. Книга Шелеста «Україна наша радянська» зазнала гострої партійної критики за «ідеологічні помилки», зокрема за «ідеалізацію» минулого України та обстоювання самобутності УРСР. Видану тиражем 100 тис., її вилучили

з продажу та з бібліотек.

23

1667 р. — Польща і Москва Андрусівським договором поділили між собою Україну по Дніпру.

Народилися:

1849 р. — Богдан Ханенко, український мещант, засновник Музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків у Києві.

1883 р. — Михайло Донеч, співак (бас), народний артист УРСР (з 1930), провідний соліст Київського оперного театру. Сучасники називали його українським Шаліпіним. Убитий в енкаведистській катівні (1941).

1891 р. — Павло Тичина, радянський поет, перекладач, публіцист, громадський діяч. Новатор поетичної форми.

1929 р. — Святійший патріарх Київський і Всієї Русі-України Філарет — предстоятель УПЦ КП.

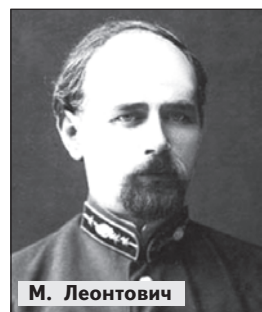
1949 р. — Грицько Чубай, український поет, перекладач.

Помер:

1921 р. — Микола Леонтович, український композитор, хоровий диригент, громадський діяч, педагог. Автор широковідомих обробок українських народних пісень для хору «Шедрик», «Дударик», «Козака несуть». Його обробка «Шедрика» відома у всьому світі як різдвяна колядка «Carol of the Bells». Убитий агентом ВЧК Грищенком.

П. Чубинський

М. Леонтович

«ЩОБ У ДУШАХ ВІДЛУНЮВАВ ЩЕМ...»

(Закінчення. Поч. на 6-й стор.)

Потім, закінчуючи 10-річку, я паралельно займалася в училищі імені Глієра, щоб здобути педагогічну освіту і почати викладацьку діяльність. В цей час я вже жила сама, розуміла, що мені треба бути серйозною і працювати над собою самостійно, адже мої батьків не стало, коли мені було 15 років. Я почала працювати в музичній школі, в цей період стає популярною рок-музика, з'явилися вокально-інструментальні ансамблі, в яких я співала і грала.

Моя співацька кар'єра закінчилася на мистецькому конкурсі в Баку піснею «Чарівна скрипка», яку я там виконувала, граючи на скрипці. Сцена була велетенська, як таких більше і не бачила. Незважаючи на те, що я була серед переможців конкурсу, відчула тоді, що не маю особливої тяги до професійного сольного співу і хочу віддатися повністю саме інструментальній музиці. В останні роки навчання в Київській державній консерваторії я працювала в оркестрі радіо і телебачення. Головний диригент Вадим Гнедаш вимагав такої якості гри, що треба було дуже багато займатися. Оскільки у Київській консерваторії не було заочного відділення, а я хотіла працювати і далі в оркестрі, закінчувала заочне відділення Донецької консерваторії, куди мене покликав друг Олександр Запольський, зараз соліст Датського оркестру радіо і телебачення.

Ми дуже багато подорожували своєю творчою студентською групою, до речі, і Європою, яка у той час була закрита для загалу. Я навіть займалася гірським туризмом, була членом київського клубу туризму при КПІ, де грала в одному з ансамблів. Надзвичайні спогади лишилися з Паміру, де вночі 5 градусів тепла, а вдень 50. Ми ходили в похід на Домбай, піли зі справжніх нарзанних джерел на Кавказі, а збираючи у лісі малину, зіштовхнулися з ведмедем! Ми бачили реальний міраж, який буває в природі. Наші туристичні групи складалися з цікавих, талановитих молодих людей. У кожній з груп були поети, піснярі, це було незбутне поєднання навколишньої краси, спілкування, вражень.

— **Напевне, Вам захотілося, щоб і нинішнім студентам було що згадати після навчання. Від якої іскорки «загорівся» Ваш проект, Олено Андріївно? І хто Вам допомагає, щоб його вогник не згасав?**

— Ідея створити проект «Видатні митці України» виникла із бажання відкрити для студентів, викладачів та всіх бажаючих наших талановитих творчих діячів, людей мистецтва. Це ж так чудово, що ми живемо в столиці, де зібрана мистецька еліта, маємо можливість зустрічатися і спілкуватися. Перші наші творчі зустрічі відбувалися з нашими викладачами-вокалістами, які розповідали про свій життєвий шлях, ділилися якимись секретами, своїм творчим доробком. Зокрема, поштовок до народження проекту стало проведення в НАКККіМ першого публічного святку-

вання «Дня музики», який зібрав до академічної актовї зали справжніх знавців та ширших шанувальників музичного мистецтва.

Проект працює за підтримки ректора НАКККіМ, доктора філософії, професора, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, академіка Академії вищої освіти України Василя Гнатівича Чернеця, проректора з науково-педагогічної роботи НАКККіМ, кандидата філософських наук, доцента В'ячеслава Івановича Бойка, директора Інституту мистецтв НАКККіМ, кандидата історичних наук, професора Віолетти Валеріївни Демешенко, завідувача кафедри естрадного виконавства НАКККіМ, кандидата мистецтвознавства, професора кафедри Олени Юрївни Пономаренко, викладачів та студентів кафедри.

Студентський вік такий короткий, а цей період дуже важливий у формуванні особистості. На жаль, сучасне студентство досить інертне. А завдяки таким зустрічам можна почути цінну практичну інформацію, перейняти знання, напрацювання, познайомитися з видатними митцями, обмінятися контактами, домовитися про співпрацю, показати, наприклад, якісь свої музичні записи, спитати поради. Хоча головна мета проекту — просвітительська: знайомство студентів, професорсько-викладацького складу академії та широкого загалу, в рамках вивчення історії естради, з видатними митцями України.

— **А хто за минулі роки вже встиг побувати у Вас в гостях?**

— До вітальні проекту були запрошені народний артист України, ректор Інституту музики, компо-

зитор, діяч культури Олександр Злотник; народний артист України, професор, видатний співак Фемій Мустафаєв; заслужена артистка України, популярна співачка Ліна Прохорова; заслужений діяч мистецтв України, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, композитор, доцент кафедри Віктор Степурко; директор радіо «Промінь», журналіст, композитор Роман Коляда; заслужений артист України Віктор Кавун; журналіст, телеведуча, співачка Анжеліка Рудницька; теле- і радіожурналіст, знавець джазового мистецтва Олексій Коган та багато інших.

зитор, діяч культури Олександр Злотник; народний артист України, професор, видатний співак Фемій Мустафаєв; заслужена артистка України, популярна співачка Ліна Прохорова; заслужений діяч мистецтв України, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, композитор, доцент кафедри Віктор Степурко; директор радіо «Промінь», журналіст, композитор Роман Коляда; заслужений артист України Віктор Кавун; журналіст, телеведуча, співачка Анжеліка Рудницька; теле- і радіожурналіст, знавець джазового мистецтва Олексій Коган та багато інших.

— **Признаюся, дуже приємно, а ще більш відповідально було те, що Ви до цього авторитетного мистецького товариства долучили й мого батька, запросивши його до проекту. Сподіваюся, ми з батьком Вас не підвели — бо я ж теж допомагала йому на сцені?**

— Хто не чув про «Кримську світлицю» — українську, духовну, мистецьку, просвітницьку газету, наш державницький форпост у далекому Криму? Хіба тільки байдулий чи глухий душею. Навіть якби це була просто зустріч з редактором цієї газети, вона вже була б цікавою. Але ж я довідалася, завдяки, зокрема, й Інтернету, і була вражена, що Віктор Качула не лише редактор, журналіст, а ще й поет-пісняр. З перших хвилин пісенно-

— батько, мати, родина. Пам'ятаю його подивування й захоплення: у автора — ніякої композиторської освіти, а який мелодизм! І радник проректора з наукової роботи Микола Петрович Линник зазначив, що Віктор Качула — прекрасний, талановитий поет, який у Слові відкрив Пісню, тому його творчість має свою неповторність.

Приємно, що прийшли підтримати свого колегу працівники Національного газетно-журнального видавництва, яке очолює Олеся Олександрівна Білаш, донька нашого народного композитора Олександра Білаша. Заступник генерального директора видавництва, заслужений журналіст України Віктор Володимирович Пасак назвав свого тезку Віктора Володимировича Качулу людиною талановитою, багатовекторною, у якому поєдналися і журналіст, і поет, і композитор, і виконавець, а найголовніше — батько, який виховує доньку Юлію своїм прикладом, своєю творчістю.

На зустрічі також була представлена культурологічна продукція, яку видає ДП «Національне газетно-журнальне видавництво», а це, окрім «Кримської світлиці», газета «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура». Присутніх закликали бути не лише читачами, а й авторами цих популярних видань, які покликані популяризувати нашу національну культуру, мистецтво, сприяти відродженню духовності, багатой національно-культурної спадщини нашого народу.

Зустріч була наповнена ліричністю, відкритістю, приємною, широкою атмосферою, без помпезності, награності, вихляння. Ми це вміємо, маємо — і даруємо вам! Дуже порадувала активність глядачів, у мене навіть не вистачило папірців для запитань. Щирість і відкритість зі сцени була тепло прийнята і підтримана залом, зокрема студентською аудиторією. Мені, Юліє, дуже сподобалися твої власні композиторські твори. Вони дійсно майстерно зроблені, мають і форму, і зміст, антураж, кульмінацію, код. Професійно, грамотно, незважаючи на відсутність спеціальної композиторської освіти, — ти ж у нас студентка факультету естрадного виконавства. У всіх після закінчення творчої зустрічі був такий стан, що не хотілося йти, хотілося ще слухати і спілкуватися.

— **Дякую на доброму слові, Олено Андріївно! Ми з батьком раді, що підтримали високу мистецьку планку Вашого проекту. І якщо не секрет, скажіть, хто буде наступним Вашим гостем?**

— Я маю подякувати вам з батьком ще й за те, що на вашій презентації було стільки поважних, іменитих діячів нашої культури, потенційних учасників нашого проекту, що його діяльність може бути розписана на кілька років наперед! Не буду розсекречувати, хто перший у цьому списку, але хочу процитувати зараз вірш Вадима Дмитровича Крищенка «Дзвонар», якого він читав на тому вечорі:

*Є служителі різні у Храмі —
І отці, й архієреї старі,
І прості, непомічені нами,
Без золочених риз — дзвонарі.
В цьому храмі життя, в цьому світі,
Що здійма свої бані до хмар,
Серцю бачиться — я не єпископ,
Не священник я — лише дзвонар.
Я дзвоню, щоби чути прихожанам,
Щоб у душах відлунював щем...*

І признаюся: не так і погано

В Божій справі служить дзвонарем.
Ось такі були і будуть у нашого проекту гості, — після зустрічі з якими ще довго «у душах відлунюватиме щем»...

Розмовляла Юлія КАЧУЛА, студентка Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштово-відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. **Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com**